

FASHION DOLLS AND MINIATURE HAUTE COUTURE EXHIBITIONS

Gözde YETMEN¹

Dr. Öğretim Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İzmir Türkiye

Abstract

Fashion dolls dressed in prototypes of clothes that were reduced to 1/3 of human dimensions, were described as 'ambassadors of fashion' in the eighteenth century. In 1945, at the Théâtre de la Mode, where clothes designed in miniature sizes were presented on fashion dolls, a collaboration with dramatic arts and plastic arts was established, thus moving the craft of haute couture to a cultural space. This article explored two Centuries of French Fashion Elegance (1949-1950), the House of Viktor & Rolf (2008), Le Petit Théâtre Dior (2014-2016), inspired by the idea of organizing miniature haute couture exhibitions with fashion dolls. The aim of the research is to examine the sample dolls and clothing's selected from these exhibitions and to determine what functional or formal and cultural similarities or differences are between them and the fashion dolls of the eighteenth century. Fashion dolls and their clothes in these exhibitions are depicted with their periods, sizes, materials, techniques, clothing models, fabric types, colors, ornamentation techniques. It is believed that the research will contribute to the Turkish literature and give an artistic perspective on the ways in which national fashion design works are exhibited. As a result, it was determined that fashion dolls wearing miniature haute couture clothes reflect the fashion looks of the periods materials, production techniques, clothing models, fabrics, colors, and ornamental properties as well as in all the details. In this context, it has been determined that they document different fashion styles together, chronologically in concrete form, that fashion houses demonstrate their knowledge and skills in couture crafts, and that they also become part of international diplomacy as well as advertising and public relations work.

Keywords: Haute Couture, Exhibition, Fashion Dolls, Fashion, Design.

MODA BEBEKLERİ VE MİNYATÜR HAUTE COUTURE SERGİLERİ

Özet

İnsan ölçülerinin 1/3 oranında küçültülmüş giysi prototipleri giydirilen moda bebekleri, on sekizinci yüzyılda 'modanın elçileri' olarak tanımlanmıştır. 1945 yılında moda bebekler üzerinde minyatür ölçülerde tasarlanan giysilerin sunulduğu Théâtre de la Mode sergisinde dramatik sanatlar ve plastik sanatlarla iş birliği kurulmuş böylelikle haute couture zanaatı kültürel bir alana taşınmıştır. Bu makalede moda bebekleri ile minyatür haute couture sergileri düzenlemek fikrinden ilham alan Two Centuries of French Fashion Elegance (1949-1950), The House of Viktor & Rolf (2008), Le Petit Théâtre Dior (2014-2016) sergileri araştırılmıştır. Araştırmanın amacı; bu sergilerden örneklem olarak seçilen moda bebekleri ve giysilerini incelemek; on sekizinci yüzyılın moda bebekleri ile aralarındaki işlevsel, biçimsel ve kültürel benzerliklerin ya da farklılıkların neler olduğunu belirlemektir. Bu sergilerde yer alan moda bebekler ve giysileri üretildikleri dönemleri, boyutları, malzemeleri, teknikleri, giysi modelleri, kumaş türleri, renkleri, süsleme teknikleri ile incelenmiştir. Araştırmanın Türkçe literatüre katkı sağlayacağı ve ulusal moda tasarım çalışmalarının sergilenme biçimlerine sanatsal bir bakış açısı kazandırabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak minyatür haute couture sergilerinde moda bebeklerin malzemeleri, üretim teknikleri, giysi modelleri, kumaşları, renkleri ve süsleme özellikleri ile üretildikleri ya da ait oldukları dönemlerin moda görünüşlerini olduğu gibi tüm detaylarıyla yansıttıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda bebeklerin ve minyatür giysilerinin farklı moda stillerini bir arada, kronolojik olarak somut biçimde belgeledikleri, moda evlerinin couture zanaatlarına dair bilgi ve becerilerini sergiledikleri ve aynı zamanda uluslararası diplomasinin yanı sıra reklam ve halkla ilişkiler çalışmalarının bir parçası haline geldikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Haute Couture, Sergi, Moda Bebekler, Moda, Tasarım.

¹ Sorumlu Yazar E-mail: gozde99@gmail.com, gozde.yetmen@idu.edu.tr / Doi: 10.22252/ijca.852232

1. GİRİŞ

Avrupa'da izleri Rönesans'a kadar takip edilen moda bebeklerin kıyafetlerinin görkemi, bu bebekleri hediye olarak alanlar için güçlü politik ilişkilerin işareti olmuştur. Moda bebekler daha sonra zanaatkarların bilgi birikiminin bir tezahürü ve güçlü kraliyet ilişkilerinin bir göstergesi olarak sunulmuşlar ve tarihte moda bebekler bağışçısının zenginliğini ve onu alanların asil niteliğinin tanınması anlamına gelmiştir.

Araştırmada, özellikle on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda Avrupa'da aristokratlar arasında moda iletişimini sağlamak üzere elde üretilmiş, 'modanın elçileri' diye tanımlanan moda bebeklerden günümüze kalan iki ender örnek ile 1945 yılındaki Théâtre de la Mode gezici sergisinin minyatür sahnesinde moda tasarımını dramatik sanatlar ve plastik sanatlarla birleştiren, haute couture zanaatını kültürel bir alana taşıyan öncü bir sergileme biçiminden ilham alan; *Two Centuries of French Fashion Elegance*, *The House of Viktor & Rolf*, *Le Petit Théâtre Dior* minyatür haute couture sergilerinde yer almış moda bebekler ve giysileri incelenmiştir. Araştırmanın amacı; yirminci yüzyılda ve yakın dönemde sunulmuş minyatür haute couture sergilerini incelemek ve on sekizinci yüzyılın moda bebekleri ile aralarındaki işlevsel, biçimsel ve kültürel benzerliklerin ya da farklılıkların neler olduğunu belirlemektir.

Türkiye'de moda kuramları ve modanın yayılma teorileri hakkındaki sınırlı literatür dolayısıyla Fransızca ve İngilizce kaynaklardan faydalanılan bu çalışmanın önemi; moda teorileri konusunda Türkçe literatüre katkı sağlaması gayreti içermesidir. Moda tarihinin görsel belgeleri olarak ele alınan moda bebekler ve giysileri üzerine yapılan bu araştırmanın, moda tasarımcılarına ve tekstil sanatçılara yeni bakış açıları kazandıracağı; sınırlı maddi kaynakları olan moda tasarım öğrencilerine ise minyatür giysi modelleri üretme konusunda örnek modeller sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmada literatür taramasından elde edilen bilgiler ile moda bebeklerin işlevleri açıklanmış ve incelenen sergilerden örneklem olarak seçilen moda bebeklerin ve giysilerinin betimsel analizi yapılmıştır. Araştırmanın verilerinden elde edilen bulgulara, metin içerisinde yer verilmektedir.

2. YÖNTEM

Literatür taraması kapsamında ulaşılan Fransızca ve İngilizce kaynaklarda; moda bebeklerin yaygın biçimde kullanıldıkları on sekizinci yüzyılda moda görünüşleri olduğu gibi tüm detaylarıyla temsil etmek ve Kraliyet aileleri, aristokratlar arasında güncel modaları yaymak işlevleri olduğu belirlenmiştir. Moda görünüşlerin tanıtımını veya yayılımını sağlayan vitrin mankenleri, defileler, moda dergileri vb. ortaya çıktıktan sonraki dönemde moda bebeklerin kullanım pratiğinin ortadan kalktığı anlaşılmıştır.

Araştırmanın problemi; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sınırlı kaynaklar dolayısıyla minyatür haute couture sergileri ile yeniden gündeme gelen moda bebeklerin üretim biçimlerindeki, giysi malzemelerindeki ve kumaş süsleme tekniklerindeki değişikliklerin veya benzerliklerin neler olduğunu sorgulamaktır. Araştırmanın amacı; yirminci yüzyılda ve yakın dönemde sunulmuş minyatür haute couture sergilerini incelemek ve on sekizinci yüzyılın moda bebekleri ile aralarındaki işlevsel, biçimsel ve kültürel benzerliklerin ya da farklılıkların neler olduğunu belirlemektir.

Araştırma, *Two Centuries of French Fashion Elegance (26 Eylül 1949-08 Ocak 1950)*, *The House of Viktor & Rolf (18 Haziran -21 Eylül 2008)*, *Le Petit Théâtre Dior (2014-2018)* minyatür haute couture sergileriyle sınırlıdır. Araştırmada örneklem olarak; bu sergilerde yer alan toplam yüz altmış üç moda bebek arasından on iki bebek ve giysileri ile on sekizinci yüzyıldan günümüze ulaşmayı başaran ender iki bebek seçilmiştir.

Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen konu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsadığı gibi diğer doküman türlerinden biri olan fotoğraf görsel malzemeleri de nitel araştırmalarda kullanılabilir. Bu tür görsel materyaller tek başlarına bir araştırmanın temel veri toplama araçları olabileceği gibi, çoğu durumda doküman incelemesi gibi veri toplama yöntemleriyle birlikte ek veri kaynaklarıyla birlikte kullanılabilir. (Yıldırım, 2011, s:187,189). Bu çalışmada nitel araştırma deseninde doküman incelemesi yöntemine göre moda bebeklerin fotoğraf dokümanları üzerinden bir inceleme yapılmıştır.

Araştırmanın konusu olan moda bebekler ve sergileri ile ilgili görsel dokümanların kaynakları: Theriault's müzayede dijital kataloğu ve Fashion Museum Bath, Brooklyn Museum Costume Department, Barbican Art Gallery, Kunsthal Rotterdam, Centraal Museum Utrecht müzeleri ile Dior markasının resmî web sitesi arşivlerinde yer alan 'açık erişim materyaller' olarak tanımlanan dijital görseller ile Shin Kong Place, Hankyu

Umeda Honten alışveriş merkezlerindeki sergilerin haberlerini yapan Fransız yerel haber kanalı France Info ve Japon moda dergisi fashion-headline gibi web sitelerinde yer alan haberlerdeki dijital fotoğraflardır.

Araştırma kapsamında amaçlı örneklem olarak on dört adet moda bebek seçilmiştir. *Two Centuries of French Fashion Elegance* sergisinde yer alan kırk dokuz bebek, *The House of Viktor & Rolf* sergisinde yer alan elli dört bebek, *Le Petit Théâtre Dior* sergisinde yer alan altmış bebek arasında her bir serginin genel karakterini ifade eden dörder adet moda bebek ve giysisi analiz edilmiştir. İncelenen on dört moda bebeğin seçim unsurları: Üretildikleri ya da temsil ettikleri dönemin moda görünüşlerini olduğu gibi yansıtmaları ya da moda tasarımcılarının özgün stillerinin bir göstergesi olmaları ve tasarımcıların en tanınmış kreasyonlarını giymeleridir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, betimsel analizle ortaya konulmuştur. Betimsel analizde araştırmacı, topladığı verileri kapsamlı bir biçimde tanımlar (Yıldırım, 2011, s:223). İnceleme tablosundaki kriterler; moda bebeklerin boyutları, malzemeleri, üretim tekniği, giysilerinin modeli, parça sayısı, kumaş türleri, renkleri, süsleme teknikleri bu başlıkları altında sunulmuştur.

3. Moda Bebekleri: 'Pandores', 'Poupées des Modes', 'Queen Anne Dolls'

Avrupa'da kraliyet aileleri ve aristokratlar arasında en son modanın yayılmasını sağlamak amacıyla geleneksel tekniklerle elde üretilmiş, yaygın olarak Fransızca *les Pandores*, *Poupées des Modes*, İtalyanca *Gallica Pupazza*, İngilizce *Queen Anne Dolls* gibi isimlerle de adlandırılan moda bebekler; moda dergileri, defileler, vitrin mankenleri vb. olmadığı zamanlarda yeni giysi modellerini, saç ve aksesuarlarıyla bir bütün olarak, moda görünüşleri aktarmak için kullanılan minyatür ölçekli mankenler olarak tanımlanmışlardır (Maruzzella vd., 2018, s:33-34). Bu lüks eşyaların tarihini ve kültürel dolaşımını çerçevelemenin ilk zorluklarından biri, moda bebekler için *pupae*, *popera*, *popina*, *puotta*, *pua*, *pupa*, *puva*, *poupée*, *poupée de lin*, *poupée de France*, *poupées des modes*, *pandore*, *pupi di Fiandra*, *piavole*, *piavole de Franza*, *pigotta* ve *gallica pupazza* gibi farklı dillerde farklı isimler kullanılması sorunu olmuştur (Maruzzella vd. 2018, s:31).

İzlerini Rönesans İtalya'sına kadar takip etmek mümkün olan moda bebeklerin kökenlerine ait değişik bilgiler mevcuttur. Fransız Kraliyet muhasebe kayıtlarında kraliyet bebeklerinin bilinen en eski örneğinden 1396'da bahsedilmiştir (Manson, 1982, s:465). 1396'da Fransa Kralı VI. Charles'ın saray terzi Robert de Varennes'in ürettiği bir moda bebek ve gardırobuna dört yüz elli frank ödediğine dair bir kayıt mevcuttur ve bu moda bebek gardırobu dönemin Fransa Kraliçesi Isabeau of Bavaria tarafından İngiltere Kraliçesi'ne gönderilmiştir (Maruzzella vd. 2018, s:32). 1454'te, Fransa Kralı VII. Charles'ın kızı Madeleine of France için zanaatkarlara ürettiği moda bebeklerin ödeme bilgileri yine saray muhasebe kayıtlarında mevcuttur (Manson, 1982, s:529). Aynı şekilde, 1484 yılında, Ferrara Kraliyet kayıtlarında, hediye olarak gönderilen üç bebeğin masrafları yer almıştır. Dönemin Ferrara Dükü Alfonso I d'Este'nin eşi Anne Sforza için üretilen moda bebeklere zengin bir gardırop eşlik eder; görkemli kırmızı kadifeden yapılmış elbisesinde tafta, koyu kırmızı ve altın renklerde brokar kumaş, yeşil ve siyah ipekli kumaşlar kullanılmıştır (Tosa, 1990, s:10-13). 1497'de Anne de Bretagne, İspanya kraliçesi Isabelle'ye sunmak için yaptırdığı moda bebek, en kaliteli ve güzel kumaşlarla süslenmiş ve fiyatı yedi pound olarak envanterlerde listelenmiştir (Lamboley, 2008, s:421). Brittany Düşesi ve sonradan Fransa Kraliçesi olan Anne of Brittany, giyimine gösterdiği büyük ilgiyle ünlü İspanyol Kraliçesi I. Isabel için 1496'da terzilerine moda bebek siparişi vermiştir (Kawamura, 2004, s:80). Fransızlara göre 'modanın elçileri' olarak sözde icat edildikleri on sekizinci yüzyıldan ve kraliyet terzi Rose Bertin'den çok daha öncesinde de örneğin on yedinci yüzyılda İtalya'da 1694'te yayınlanan Quinto Settano'nun 'Satire Latine' kitabında yer alan bir pasajda İtalyanca *Gallica Pupazza* (Galya kuklaları) adıyla anıldıkları ve ne kadar yaygın oldukları belgelenmiştir (Maruzzella vd. 2018, s:32).

Minyatür ölçülerde üretilmiş, ahşap gövdelerine bağlı mafsallı kolları ve bacakları olan, yüzleri genellikle boyalarla renklendirilmiş moda bebeklerin (Görsel 1), belirli bir üretim tekniği vardır (Petit, 1989, s: 42).

Aristokrat bir heves olarak başlayan bebeklere olan ilgi, on yedinci yüzyılın yüksek moda ticaretinin önemli bir parçası haline gelmiştir. Fransız moda evleri tarafından İngiltere, Almanya, İspanya ve İtalya'ya, bazen elbiselerinin ayrıntılarını göstermek, bazen de tek başına saç modellerinin ayrıntılarını sergilemek için gönderilmişlerdir. Parisli moda bebekler, Venedik modası için son derece önemli olmuştur. San Marco Meydanı'ndaki on dört günlük fuar olan *Fiera della Sensa*'da her yıl Fransa'dan gelen en son moda göre giydirilmiş oyuncak bebekler sergilenmiş ve bir sonraki küçük 'moda elçileri' gelene kadar, bunlar on iki ay boyunca yerel terziler tarafından güncel moda stiller olarak kopyalanmışlardır (Maruzzella vd. 2018, s:41).

Pandore bebeklerin altın çağı, Avrupa'da seyahatlerin daha kolay gerçekleştiği ve soylu kadınların değişik giysi modellerine taleplerinin arttığı on sekizinci yüzyılda yaşanmıştır. Moda bebeklerinin kıyafetleri ülkenin en iyi terzileri tarafından dikilmiş ve işlemeleri en yetenekli zanaatkarlar tarafından dekore edilmiştir. Bunların başında Rose Bertin gelmiştir. Bir sanatçının moda bebek aksesuarlarının veya içinde seyahat edeceği çantasının gerçekleştirilmesinde yer alması alışılmadık bir durum değildir (Maruzzella vd. 2018, s:37).

Görsel 1: Anonim, 18. yy. Marie Antoinette temsili Fransız kraliyet ahşap moda bebeği. Theriault's müzayede firması, Amerika Birleşik Devletleri.

Pandore bebekler, on sekizinci yüzyılda Fransa'da (1715-1785 yılları arasında) kraliyet ailesinin, modanın başkenti kabul edilen Paris'teki en son moda görünüşleri tanıtmak için Avrupa'daki soylu akrabalarına ve diğer kraliyet ailelerine gönderdiği değerli hediyeler olarak tasarlanmışlardır. Hem kadınlar hem de erkekler için son moda giysilerin tıpatıp prototipleri, insan ölçülerinin 1/3 oranında küçültülüp dikilerek Pandore bebekler üzerinde gösterilmiştir. Prototip minyatür elbiseler; üzerindeki düğme ve işleme gibi en ufak detayları bile yansıtmak biçimde haute couture işçiliği ve titizliğinde özenle dikilmişlerdir. XVI. Louis Dönemi'ne ait on sekizinci yüzyıl kraliyet bebeği örneği; Marie Antoinette'i temsil etmektedir; otuz altı cm uzunluğundaki 'La Grande Pandore' moda bebek ahşap malzemeden el oyması tekniğiyle üretilmiştir ve dönemin giysi, saç, makyaj, aksesuar özelliklerini yansıtmaktadır (Görsel 1). Soylu kadınlar ve erkekler bebekler üzerinde beğendikleri elbise, şapka, ayakkabı vd. minyatür ölçülerde dikilmiş prototip modelleri terzilerine gösterip sipariş ederek zamanın modasını takip edebilmişlerdir. Fransız terziler İtalya, Viyana, St. Petersburg ve Londra gibi uzak yerlerde yaşayan aristokrat müşterilerine, davetler için 'La Grande Pandore', günlük ev içi giysileri içinse 'La Petite Pandore' olmak üzere iki ayrı bebek hazırlayıp yollamışlardır. Moda bebekler, on sekizinci yüzyıldan önce de var olmuş olsalar bile en son modanın tanıtılması ve yayılmasındaki işlevleri ile dönemin kültürel ve politik önbeliğinin bir göstergesi oldukları için önemleri bu dönemde oldukça artmıştır (Blanco vd., 2015, s:102).

Paris'te moda bebekler yapılırken önceleri Madame de Pompadour, daha sonraları ise Marie Antoinette model alınmıştır. Paris'in haute couture geleceğinin temellerini atan Marie Antoinette'in özel terzisi olan şapka tasarımcısı *Rose Bertin* (*Marie Jeanne Bertin* 1744-1813) 1747'lerde sarayın gayri resmi 'moda bakanı' unvanı ile dönemin modası üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur (Chateau Versailles. <http://en.chateauversailles.fr>). Rose Bertin, becerilerini sergilemenin bir yolu olarak Paris'teki 'Le Grand Mogol' adlı butiğinin vitrininde Marie Antoinette'in model alındığı moda bebeklerini, günümüz mankenlerine çok benzer bir şekilde kullanmıştır. Bu bebekler butik vitrininde sergilendiği dönemde, modayı takip etmek isteyen büyük kalabalık kadın grupları tarafından ilgi ile izlenmiştir (Blanco vd., 2015, s:103).

Tüm sınıflardan giderek artan sayıda insanın ürünlere ulaşmasının mümkün olmaya başladığı dönemde özellikle aristokrasi çevresi; özel gardıropları ve giysileri ile üstünlüklerini gösterdikleri bu ayrıcalıklarını yitirme endişesi yaşamaya başlamıştır. Sınıfsal üstünlüklerinin göstergesi olan son moda görünüşlerden haberdar olmalarını sağlayan moda bebekleri, aristokratlar için o kadar önemli olmuştur ki 1712'de Fransa ile İngiltere savaştayken Fransız moda bebeklerine diplomatik dokunulmazlık verilmiş, ticaret ambargolarından muaf tutulmuş ve savaş sırasında sınırlardan güvenli geçiş hakkı tanınmıştır (Weber, 2006, s:14).

İngiltere 1730'larda 'babies' adıyla kendi moda bebeklerini üretmeye başlamıştır. Bu bebekler, Avrupa kültürünü okyanusun ötesine taşımak amacıyla Amerika kıtasında yaşayan İngiltere'nin domine ettiği kolonilere gönderilmektedir. Amerika'da özellikle Boston'da Avrupa modasını takip etmek isteyenlerin,

bebekleri beş şiline kiralayıp tüm giysi detaylarını gördükleri böylelikle moda stil özelliklerini kendi elbiselerine uyguladıkları bildirilmiştir (Ribeiro, 2002, s:62). 16 Aralık 1773 'Boston Tea Party' eyleminde (Boston Limanı'na gelen *British East India Company*'e ait gemilerindeki tonlarca çayın denize dökülmesi eylemi) Amerikan kolonilerinden eylemcilerin Kızılderili kılığına girdikleri; yüksek vergili çayı ve Büyük Britanya'yı protesto ettikleri sırada moda bebeklerin de İngilizlerin kültürel hegemonyasını sembolize ettikleri gerekçesiyle okyanusa döküldükleri tarihi kaynaklarda belirtilmiştir (Ribeiro, 2002, s:286).

Moda bebekler ülkeden ülkeye aralıksız seyahat ederken, modern mankenin atası nihayet 1778 yılında moda tarihi sahnesinde belirmiştir. Tam ölçekli bir moda bebek gibi olan mankenler, terzilerin siparişlerini teslim etmeden önce; diktikleri yeni giysinin bedenle olan uyumunun değerlendirilmesine olanak tanımıştır. Fransa'da Marie Antoinette'in terzilerinin şefi olan madam Eloffe tarafından icat edilen *manken* ismini ilginç bir şekilde, Flamanca 'küçük adam' anlamına gelen 'manneken' kelimesinden almıştır (Maruzzella vd. 2018, s:37).

1789'da Fransız Devrimi ile Paris'te siyasal ve sosyal ortam değişmiş, moda bebekler de devrim esnasındaki yıkım ortamında yok edilmişlerdir. Günümüze ulaşmayı başarabilen oldukça nadir örneklerine *Fashion Museum Bath* gibi müzelerde rastlanmaktadır. Fashion Museum Bath müzesi koleksiyonunda, "BATMC 93.436 to B" katalog numarasıyla yer alan 59,5 cm (23 3/8 inç) yüksekliğindeki 'La Grande Pandore' moda bebek üzerindeki 'mantua' olarak bilinen elbise eteklerinin taban uzunluğu 70 cm (27 1/2 inç), iç eteğin ve kuyruğun uzunlukları ise 72,5 cm (28 1/2 inç) ölçülerindedir (Görsel 2), (Fashion Museum Bath, <https://www.fashionmuseum.co.uk/>). Sarı renkli ve gümüş ipliklerden dokunmuş ipek brokar 'robe de cour' elbisenin kumaş yüzeyinde kırmızı, pembe, yeşil renklerde pullardan stilize çiçek işlemleri, ipek kurdele çiçek aplikeler ve gümüş ipliklerden dantel şeritler dikilerek süslenmiştir. Elbisenin korsesinin ve eteğinin balenleri balina kemiğinden üretilmiştir. Kraliyet moda bebeklerinin nadir ahşap örnekleri ise *Christie's*, *Theriatult's* gibi müzayedelerde koleksiyonerlere sunulmaktadır (Theriatult. <https://www.theriatults.com>).

Görsel 2: Anonim, 1769–1775 yılları arasına tarihlenen Fransız grand habit de poupée. Fashion Museum Bath, Bath, Birleşik Krallık.

Tablo 1'de görüleceği üzere on sekizinci yüzyıldaki 'La Grande Pandore' moda bebek örnekleri dönemin Fransız modalarını olduğu gibi detaylı biçimde yansıtmaktadır. Marie Antoinette temsili kraliyet ahşap oyma tekniğinde üretilen ve 1780 yılına ait olduğu tahmin edilen metal mafsal kolları ve bacakları hareket ettirilebilen moda bebek, detaylı giysisinin yanı sıra makyaj ve saç modeli ile dönem kadınına bir bütün olarak göstermektedir. Fashion Museum Bath müzesi koleksiyonunda bulunan 1769-1775 yılları arasına tarihlenen *grand habit de poupée* bebeğin üretim biçiminin tamamen farklı olduğu ve kumaş kaplı ahşap beden tasviriyle sadece giysiyi sergilemeye odaklandığı anlaşılmaktadır. Oyma bebek otuz altı cm, BATMC 93.436 to B kodlu bebek ise elli dokuz buçuk cm olarak farklı boylarda üretilmişlerdir. Her iki bebek 'mantua' giymektedir. Dönem elbiseleri, ipek kumaştan üretilmiştir. İpek elbiselerin kumaş yüzeyleri stilize çiçek nakışlarıyla desenlendirilmiştir. İki elbisenin de applike süslemelerinde dantel şeritler ve ipek kurdele çiçekler ile işlemler yapılmıştır. Elbiselerde ve süslemelerinde dönemin renk paletine uygun krem, kırmızı, sarı, kahverengi, yeşil ve pembe tonlar kullanıldığı görülmektedir.

Moda Bebeğın Adı	Marie Antoinette	Grand habit de Poupée
Moda Bebeğın Görseli		
Bebeğın ve Giysisinin Üretildiğı Dönem	18. yy.	18.yy.
Bebeğın Boyutları	36 cm	59.5 cm
Bebeğın Malzemesi	Ahşap, metal menteşeler, insan saçı, boya	Ahşap, saten kumaş
Bebeğın Üretim Tekniğı	Ahşap oyma, elde boyama	Ahşap oyma, kumaş kaplama
Giysi Modeli	Mantua	Mantua
Giysi Parça Sayısı	1	2
Giysi Kumaş Türü	İpek, müslin	İpek brokar, dantel
Giysi Renkleri	Krem, kırmızı, sarı, kahverengi, yeşil, pembe	Krem, kırmızı, sarı, kahverengi, yeşil, pembe
Baskı tekniğı ile yapılan süsleme	Yok	Yok
İşleme tekniğı ile yapılan süsleme	Nakiş, dantel şeritler	Nakiş, gümüş dantel şerit
Aplike tekniğı ile yapılan süsleme	Dantel şerit aplikesi	İpek kurdelelerden çiçek yapımı ve aplikesi
Kapitone tekniğı ile yapılan süsleme	Yok	Yok
Drape tekniğı ile yapılan süsleme	Yok	Yok

Tablo1. 18. yüzyıl moda bebekleri ve giysileri inceleme formu.

1770'lerin başında İngiltere'de yayınlanmaya başlayan *English Lady's Magazine* ve Fransa'da *Galerie des Modes* gibi ilk moda dergilerinin ortaya çıkmasıyla birlikte siyah-beyaz moda gravürlerinin yayınlanması, devamında kâğıt bebeklere geçilmiş (Ribeiro, 2002:52); yüksek maliyetli ve seyahatleri esnasında muhafazası zor olan üç boyutlu Pandore moda bebeklere olan talep giderek azalmıştır. Her şeye rağmen, moda bebekleri veya manken bebekler, Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar Parisli moda zanaatkarları, terziler tarafından sunulmayı sürdürmüşlerdir (Petit, 1989, s:42).

Avrupa'da seyahat eden moda bebeklerin kullanma pratiğine uzun bir süre ara verilmiştir, ancak 28 Mart 1945'te *Théâtre de la Mode* sahnesinde Pandore bebekler, Fransız moda evlerinin en son kreasyonlarını giyerek yeniden canlanmaya başlamışlardır (Taylor, 2012, s:11). *Théâtre de la Mode* Sergisi'nin sahne dekorları ile uyumlu birer oyuncu veya manken olarak haute couture koleksiyonların prototiplerini giyen minyatür tel bebeklerin çıkış noktası araştırıldığında; moda bebeklerin modern uyarlamaları oldukları anlaşılmaktadır. Bu gezici sergi ile moda bebeklerin ilk üretim amaçları olan modayı yayma işlevleri yüzyıl aradan sonra yirminci yüzyılda da sürdürülmüş, modanın öncüsü ve belirleyicisi Paris'in sektördeki etkin ve önemli rolünün devamlılığı korunmuştur.

4. MİNYATÜR HAUTE COUTURE SERGİLERİ

4.1. Two Centuries of French Fashion Elegance (26 Eylül 1949-08 Ocak 1950)

İkinci Dünya Savaşı Mayıs 1945'te sona erdiğinde, Avrupa'da ulusal ekonomiler çökmüş, Avrupa'nın endüstriyel altyapısının çoğu (özellikle Fransa, İtalya) yıkılmış, kıtadaki milyonlarca vatandaş evsiz kalmış ve açlık çekmiştir. Sovyetler Birliği, çevresindeki ulusları hızla ilhak ve işgal ederken; müttefik ülkeler arasında korku yankılanmaya başlamıştır. 1947'ye gelindiğinde, Avrupa ekonomisinin durumu müttefik ülkelerin beklediği kadar hızlı iyileşmemiş ve o yılın haziran ayında ABD, parasal ekonomiyi yönlendiren bir kurtarma programı olan (Nisan 1948'de yürürlüğe giren) Marshall Planını geliştirmeye başlamıştır. Avrupa endüstrisini yeniden inşa etmek adına; kıtalararası ticareti teşvik etmeye kaynak oluşturmak ve daha da önemlisi komünizmin artan çekiciliğini engellemek için Marshall Planı tasarlanmıştır (Fritz, 2005, s:19).

1947'de tanınmış bir gazeteci Drew Pearson, Fransa ve İtalya halkına yiyecek ve malzeme sağlamaya yardımcı olmak için bir 'Dostluk Treni' projesi önermiştir. Pearson, gazetedeki köşe yazısında Amerikalıları,

açlık çeken Fransa ve İtalya vatandaşlarının ülkelerini yeniden inşa etmelerine yardımcı olmak için yiyecek bağışında bulunmaya çağırıştır (Pearson, 1947:4). Pearson'un 'Dostluk Treni' konsepti, birçok gazeteciye dostluk mesajı yayınlamaları konusunda ilham vermiştir. Aileler, okullar, kiliseler, işletmeler ve çeşitli kuruluşlar katkılarıyla organizasyona yanıt vermişlerdir. Tren, 7 Kasım 1947'de 'The 1947 Friendship Food Train to Europe' adıyla Los Angeles California'dan Nevada, Utah, Colorado, Güney Dakota, Wyoming, Nebraska, Iowa, Illinois, Indiana, Ohio, Pennsylvania üzerinden New Jersey'e devam eden on bir günlük yolculuğuna başlamıştır. Arizona ve rotanın dışındaki diğer eyaletler, yük vagonlarını doğrudan New York'a göndermişlerdir (<https://azmemory.azlibrary.gov>).

Amerikan halkının iyilikseverliğinin göstergesi olarak, altı milyondan fazla Avrupalı aile, Amerika Birleşik Devletleri'ne kişisel minnettarlık hediyelerini (el yapımı eşyalar ve yadigârlar) göndermek istemiştir. Fransa'ya özgü yiyeceklerin, giysilerin, mobilyaların, süs eşyalarının, heykellerin yanı sıra Paris modasının giysi, şapka ve aksesuar modellerinin minyatür haute couture prototiplerini giyen moda bebekler de yer aldığı kırk dokuz tren vagonu hazırlanmıştır (Groot, 2018, s:3). 1949'da Fransa halkı, *National Friendship Train Committee* organizasyonunda orijinal Fransızca ismiyle 'Train de la Reconnaissance Française au Peuple Américain' (Merci Train/Şükran Treni) adlı bir dostluk hediyesi hazırlayıp ve ABD'ye göndermiştir (Le Monde, 1949). Avrupalı yetkililer ve kuruluşlar aynı zamanda değerli sanat eserleri, tarihi belgeler ve hatta şanslı Amerikan gelin adayları için, Lyon şehrinde birkaç düzine ipek gelinliği de içeren elli iki bin adet sandığı; restore ettikleri Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma kırk dokuz adet tren vagonuna yüklemiştir. Vagonlar daha sonra Fransa, *Le Havre* limanından *Magellan* gemisi ile yola çıkmış, 3 Şubat 1949'da *Magellan* gemisi, New York ve New Jersey Limanı'na (PANYNJ) tren vagonlarını ulaştırmıştır (Le Monde, 1949).

Mercy Train organizasyonunun bir parçası olan, *Chambre Syndicat de la Couture de Parisienne* tarafından yaratılan moda bebeklerden oluşan koleksiyon, Amerika Birleşik Devletleri'nin 48 eyaletinin her birine ve ayrıca bir tane de Hawaii ile Columbia Bölgesine (Alaska 1959'a kadar henüz eyalet olmamıştır ve Washington DC'nin o dönemki adı 'Columbia Bölgesi'dir) şükran ifadesi olarak sunulmuştur (Brooklyn Museum. <https://www.brooklynmuseum.org>). Fransız couture endüstrisinin yönetim kurumu *Chambre Syndicat de la Couture de Parisienne*, tıpkı 1945'te *Theatre de la Mode* sergisi için ürettiği gibi bir dizi moda bebeği yaratmayı tercih etmiştir. Projenin teması, iki yüz yıllık Fransız modasının değerlendirmesi olarak belirlenmiştir. Kuruma bağlı olan her bir moda evi, 1715-1906 yılları arasından bir kostümü yorumlamak için seçmiştir. Dönemin Paris moda tasarımcıları; Fransız modasından seçtikleri her bir yılın ruhunu yorumlamak için bu minyatür iyi niyet temsilcilerine; tam boyutlu couture elbiseler ile aynı beceriyle, ayrıntılara dikkat ederek, büyük bir özen gösterdikleri couture kalitesinde yeni giysi prototipleri üretmişlerdir. Moda bebeklerin gövdeleri Fransız illüstratör Eliane Bonabel (1920-2000) tarafından tasarlanmış, alçı başları ise İspanyol heykeltıraş Joan Rebull (1899-1981) tarafından şekillendirilmiştir. Bebeklerin bedenlerinin altmış cm (yirmi dört inç) yüksekliğindeki özgün, açık telli yapısı, her dönemin moda duruşunu kopyalamak için gerekli esnekliği sağlamış, bireyselleştirilmiş yüzleri alçı kalıplardan üretilmiştir. Dönemin en iyi kuaförleri, insan saçlarından yapılmış saç modellerini şekillendirmiş; önde gelen aksesuar tasarımcıları da eksiksiz bir moda görünüm için gerekli olan tüm ürünleri sağlamıştır. Ayakta durabilen moda bebekler; karakterleri, giysileri ile Fransa'daki stil değişikliklerini tasvir etmekte ve görünümlerinin çeşitli ilham kaynakları; edebiyat, sanat eserleri ve tarihi moda gravürleri olmuştur (Reeder, 2015:222).

Üretilen koleksiyonun asıl amacı, her yük vagonuna bir bebek eklemektir; ancak Brooklyn Müzesi'nin moda tasarımı çalışmaları için ülkenin en önemli merkezi olarak ününü kabul eden *Chambre Syndicale*, müzede yeni açılan tasarım laboratuvarını, tüm bebeklerin bir arada sergilenmeleri ve korunmaları için kullanmayı tercih etmiştir. Moda bebeklerin müzeye katılımından kısa bir süre sonra Brooklyn Müzesi, 'Two Centuries of French Fashion' adlı bir kitapçık yayınlamıştır (Reeder, 2015:222). 1949 yılında altmış beş sayfa olarak yayınlanan kitapçıkta; sergi hakkındaki tanıtım yazısını Michelle Murphy yazmıştır. Kitapçıkta, sergide yer alan tüm moda bebeklerin ve minyatür haute couture elbiselerin fotoğrafları, tasarımcılarının kimlikleri ve canlandırdıkları yıllarla ilgili bilgiler yer almıştır.

Moda bebekler, 26 Eylül 1949 – 8 Ocak 1950 tarihlerinde *Two Centuries of French Fashion Elegance* adıyla Brooklyn Müzesi'nde sergilenmiştir (Brooklyn Museum. <https://www.brooklynmuseum.org/>). 1715 ile 1906 yılları arasındaki iki yüzyılın Fransız moda stillerinin evrimini, en doğru biçimde tüm ayrıntılarıyla yansıtan ve temsil ettikleri dönemlerin gerçekçi örnekleri olan kırk dokuz adet büyüleyici moda bebeği (Brooklyn Museum. <https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/exhibitions/729>), 2008 yılında mali açıdan sıkıntı yaşayan Brooklyn Müzesi'nden Metropolitan Museum of Art'a transfer edilirken bazıları kaybolmuş ve sayıları kırk ikiye düşmüştür (Groot, 2018, s:4). Günümüzde her iki müzenin kostüm koleksiyonu ortaklığı anlaşması kapsamında MET Müzesi'nde yer alan moda bebekler, Brooklyn Müzesi Kostüm Koleksiyonu olarak bilinen geniş kostüm ve tekstil koleksiyonunun değerli bir parçası olarak Fransız 'Merci Train' koleksiyonu kostüm ve

terzilik sanatı kaydı altında; Fransız modasının eşsiz görsellikteki belgesini oluşturmaktadır (Vogel, 2008). 1789 Fransız Devrimi'nin ortadan kaldırdığı seyahat eden moda bebeklerin, üretimlerinin kesintiye uğradığı yüzyılı da kapsayacak biçimde yolculuğuna kaldığı yerden devam ettiği söylenilebilir.

Union des Industries Textiles, Fédération de la Soierie, Comité Central de Laine, Syndicat General de l'Industrie Cotonnière, Comité Central de la Laine gibi kumaş tüccarları başıladıkları kumaşlar ile dönemin ünlü moda tasarımcılarının tasarımlarını gerçekleştirilmesine destek olmuşlardır (Brooklyn Museum. <http://cdn2.brooklynmuseum.org/>). *Syndicale de la Couture Parisienne*, bu koleksiyonu oluşturmak için kumaş, kürk ve aksesuar şirketlerini, moda evleri ile bir araya getirmiştir. Sergide yer alan kırk dokuz adet moda bebek; toplam yüz on üç şirket tarafından giydirilmiştir. Giysilerin kırk ikisi moda evleri, yedisi kürk evleri tarafından üretilmiştir. Moda görünülerin tamamlanabilmesi için şapkacılar, kuaförler, ayakkabı, eldiven üreticileri ve nakışçılardan oluşan altmış dört şirketten daha destek alınmıştır. *Syndicale de la Couture Parisienne* odasına bağlı bulunan herkes projeye katkılarını sunmuştur (Groot, 2018, s:1).

Paris moda evleri ve tasarımcıları: Marcel Rochas-1715, Jean Bader-1733, Reichert A. -1755, Molyneux-1762, Jean Dessès-1774, Lucile Maguin_-1779, Maggy Rouff-1785, Mendel-1787, Jacques Griffe-1788, Agnès-Drecoll-1789, Martial & Armand -1791, Jeanne Lafaurie-1797, Raphael-1800, Madame Grès-1808, House of Paquin-1811, Alex Maguy-1816, House of Patou-1820, Henriette Beaujeu-1828, Madeleine de Rauch, -1830, Marcelle Dormoy-1832, Pierre Benoit-1840, Callot Soeurs-1850, Véra Borèa-1855, Mad Carpentier, -1858, Carven-1862, Weill-1863, Charles Frederick Worth-1865, Marcelle Chaumont-1866, Jacques Fath-1867, Charles Montaigne-1868, House of Balenciaga – 1870, Madeleine Vramant-1873, Jungmann-1874, Jacques Heim-1876, House of Lanvin- 1878, House of Dior-1880, Nina Ricci-1884, House of Balmain-1888, Marron-1889, Georgette Renal-1890, Germaine Lecomte-1892, Fourrures Max-1894, Bruyère-1896, Calixte-1900, Robert Piguet-1902, Canada Furs-1903, Louis O'Rossen-1904, Elsa Schiaparelli-1906 yıllarına ait moda bebeklerin üzerinde temsil ettikleri dönemin haute couture prototiplerini gerçekleştirmiştir (Murphy, 1949).

Fransız moda tasarımcısı Jacques Fath ile Fransız Büyükelçisinin kültür danışmanı M. René de Messieres birlikte serginin açılışını yapmışlardır. 1906 yılının moda görünüşünü temsil eden giysinin ünlü Fransız moda tasarımcısı Elsa Schiaparelli, *Syndicat de Couture de Parisienne* üyelerinin hazırladığı sergi salonundaki moda bebeklerinin dramatik yerleştirmesini izlemek için serginin açılış günü olan 26 Eylül 1949'da Brooklyn Müzesini ziyaret etmiştir. Siyah duvarlar önünde, siyah kare prizma kaideler üzerinde sergilenen moda bebeklerin tasarımcılarının isimleri ve temsil ettikleri yıllara ait bilgiler, duvarlara beyaz tebeşirle yazılmıştır (Görsel 3). Charles Montaigne'nin moda bebeği kısa, yüksek ve kabarık tarlatan eteği ile 1868 yılına ait bir gündüz elbisesini temsil etmektedir. Beyaz toile kumaş üzeri siyah stilize çiçek baskılı elbisenin kol, yaka kenarları kırmızı renkli kurdeleden biye işlemelidir ve düğmeleri yine aynı kırmızı renkli kumaştan kaplıdır. Hasır şapkasının önü yapma minyatür çiçeklerle süslenmiştir (Murphy, 1949, s:26), (Görsel3).

Görsel 3: Charles Montaigne, Balenciaga, Madeleine Vramant, 1949, Fransız Modası Şıklığının İki Yüzyılı Sergisi / Two Centuries of French Fashion Elegance Exhibition, Brooklyn Museum, New York Amerika Birleşik Devletleri.

Balenciaga'ya ait 1870 yılını temsil eden moda görünüm; Viyana ve Paris'te sosyal hayatta aktif olan ünlü Avusturyalı prenses Lordship of Winneburg and Beilstein hanedanı mensubu Pauline Clémentine Marie Walburga'nın orijinal elbisesinin minyatür prototipidir. Uzun, kat kat gri saten eteğinin altında tarlatan ve eteğinin üzerinde aynı kumaştan ceket ile iki parçadan oluşan ikinci kostümünün etek uçları siyah dantel şeritlerle süslenmiştir (Murphy, 1949, s:28), (Görsel3). Madeleine Vramant'ın moda bebeğinin 1873 yılını temsil eden giysisi; eteklerinin arkasında kabarık yüksek tarlatanla yastık görünümü sağlanmış iki parçadan oluşmaktadır. Üç katlı kabarık uzun düz koyu gri renkli saten eteğinin her bir katının kenarları beyaz üzeri dikine kırmızı çizgili kumaştan fırırlarla süslenmiştir, aynı çizgili kumaş korseli bedende yinelenir ancak bütünlüğü korumak adına kollarda diğer düz gri saten tercih edilmiştir (Murphy, 1949, s:30), (Görsel 3).

Görsel 4: Madame Grès, 1949, Fransız Modası Şıklığının İki Yüzyılı Sergisi / Two Centuries of French Fashion Elegance Exhibition, Brooklyn Museum, New York Amerika Birleşik Devletleri.

Madame Grès'in 1808 yılının moda görünüşünü temsil eden moda bebeğinde tasarımcının imzası olarak bilinen kumaş draperleri, dönemin sade silüetine eşlik etmektedir. Antik Yunan stili, yüksek belli, uzun etekli gündüz elbisesi modelinin tasarımında Madame Grès; 19.yy. kadın modasını kendi stilinde yorumlarken dönemin genel silüetine sadık kalmıştır (Görsel 4). Sergide yer alan minyatür haute couture tasarımları canlandırdıkları yıllara ait modelleri belgelemelerinin yanı sıra onları gerçekleştiren dönem tasarımcılarının da moda tarihinde yer eden özelliklerini yansıtmıştır.

Tablo 2'deki örneklerde; on sekizinci yüzyıl moda bebeklerinin zanaata dayalı üretim tekniklerinden farklı olarak yirminci yüzyıldaki bebeklerin tasarım ve üretim sürecinde moda tasarımcıların plastik sanatlar ile iş birliği kurduğu ve bebekleri sanatsal bir üslupla yarattıkları anlaşılmaktadır. Heykeltıraş ve illüstratörlerin elde serbest teknikle biçimlendirdiği tel bedenler, moda tasarımcılara bebekleri istedikleri duruşlarda sergileyebilme olanağı tanımıştır. Yine on sekizinci yüzyıl moda bebek geleneğinden farklı olarak bu bebeklerin alçı yüzlerine herhangi bir boyama, makyaj uygulanmamıştır. Kuaförlerin şekillendirdiği gerçek insan saçları, bebeklerin temsil ettikleri on dokuzuncu yüzyıl saç modelleri ile dönemin moda görünüşlerini tamamlamayı sürdürmüştür. Yirminci yüzyıldaki moda bebeklerin boylarında çok büyük bir değişiklik olmamıştır, 1/3 oranı aynıdır. Bebeklerin giysileri yine on sekizinci yüzyılda olduğu gibi Fransız modasını yansıtmaktadır. Bu sergideki bebekler on sekizinci yüzyıldaki bebeklerden farklı olarak güncel moda görünüşleri yansıtmamış; iki yüzyıllık Fransız giysi tarihini bir arada göstermiştir. Sergide yer alan moda bebeklerin on dokuzuncu yüzyılı temsil eden giysileri yine saray elbiselerinden farklı olarak günlük elbise modellerini temsil etmektedir. Dönemlerinin moda kumaşları olan toile, saten, ipek, şifon, dantel gibi daha çeşitli kumaşlar kullanılmıştır. Madame Grès örneğinde olduğu gibi krem renk yine vardır ancak beyaz, gri, siyah ve kırmızı renkler günün çeşitli vakitlerinde giyilen elbiselerde kullanılmıştır. On sekizinci yüzyılda kumaş üzerinde nakış desenleri görülürken on dokuzuncu yüzyıl giysilerinde kullanımı azalmıştır ve bu örneklerde görülmemiştir. Montaigne bebeğinde kumaş desenlendirmesinde stilize çiçek baskılarına rastlanmıştır, gerçek ölçülerin küçültülmüş oranlarında orijinaline yakın görüşte titizlikle uygulandığı anlaşılmaktadır. Montaigne bebeğinde kurdelelerden biyeler ve Balenciaga bebeğinde dantel şeritler gibi applique tekniği ile yapılan süslemeler kullanılmıştır. Madame Grès'in bebeğinde ise tasarımcısının kişisel moda stili olarak bilinen drape tekniği yine orijinal ölçülerinin minyatür boyutlarda küçültülmüş versiyonu olarak oldukça ince bir el işçiliği sergilemiştir.

Moda Bebeğın Adı	Charles Montaigne	Balenciaga	Madeleine Vramant	Madame Grès
Moda Bebeğın Görseli				
Bebeğın ve Giysisinin Üretildiğı Dönem	20. yy.	20. yy.	20. yy.	20. yy.
Bebeğın Boyutları	60cm	60cm	60cm	60cm
Bebeğın Malzemesi	Alçı, metal tel, insan saçı	Alçı, metal tel, insan saçı	Alçı, metal tel, insan saçı	Alçı, metal tel, insan saçı
Bebeğın Üretim Tekniğı	Serbest elle alçı biçimlendirme, tel bükme.	Serbest elle alçı biçimlendirme, tel bükme.	Serbest elle alçı biçimlendirme, tel bükme.	Serbest elle alçı biçimlendirme, tel bükme.
Giysi Modeli	Gündüz elbisesi	İkinci vakti elbisesi	Gece elbisesi	Gündüz elbisesi
Giysi Parça Sayısı	2	2	2	1
Giysi Kumaş Türü	Toile	Saten, dantel	Saten	İpek şifon
Giysi Renkleri	Beyaz, siyah, kırmızı	Gri, siyah	Gri, beyaz, kırmızı	Krem
Baskı tekniğı ile yapılan süsleme	Stilize çiçek baskı	Yok	Yok	Yok
İşleme tekniğı ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Yok	Yok
Aplike tekniğı ile yapılan süsleme	Kurdele biye	Dantel applike	Yok	Yok
Kapitone tekniğı ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Yok	Yok
Drape tekniğı ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Yok	Var

Tablo2. Two Centuries of French Fashion Elegance sergisinden moda bebekleri ve giysilerinin inceleme formu.

Two Centuries of French Fashion sergisi, *Chambre Syndicale de la de Couture Parisienne* organizasyonunda tekstil tüccarlarını, moda evlerini, tasarımcıları, zanaatkarları, sanatçıları uluslararası diplomasi amaçlı olarak bir araya getirmiştir. Sergide yer alan kreasyonlar, Fransız halkının, Amerikan halkına bir minnettarlık göstergesi ve ABD hükümeti ile Fransa arasında uluslararası diplomatik bir dostluk mesajı olarak üretilmişlerdir. *Merci Train* projesi için tasarlanan bu moda bebekler, Fransız couture geleneğinin mirası olan iki yüz yılın Fransız moda silüetlerini yeniden canlandırmıştır. Canlandırılan dönemlerin silüetlerinde aynı zamanda onları uygulayan moda tasarımcılarıyla özdeşleşmiş teknikleri; örneğin Madame Grès'in drapeleri gibi tasarımcılarının stil özelliklerini de yansıması bakımından sergi, moda tarihini iki yönden de belgelemiştir. Kreasyonlar günümüzde ABD'de Brooklyn Müzesi Kostüm Koleksiyonu adı altında Metropolitan Sanat Müzesi'nde muhafaza edilmektedir. Projenin eserleri; Fransız haute couture modasının tarihsel belgeleri niteliğinde müzelerin tekstil ve moda koleksiyonlarında yer almalarının yanı sıra yaratımlarındaki sanatsal değerleriyle de eşsizliklerini korumaktadır. Moda bebekleri, bu sergide 'modanın elçileri' olarak modayı uluslararası ölçekte yayma işlevlerini sürdürmüşlerdir.

4.2. The House of Viktor & Rolf (18 Haziran -21 Eylül 2008)

Günümüzde moda ve sanat etkileşimi bağlamında bazı moda tasarımcıları, tasarım ürünlerini 'sanat nesnesi' olarak nitelendirirken kendilerini de sanatçı olarak tanımlamaktadır. 1969 doğumlu Hollandalı tasarımcılar Viktor Horsting ve Rolf Snoeren'in Londra Barbican Sanat Galerisi'nde 18 Haziran -21 Eylül 2008 tarihleri arasında düzenledikleri *The House of Viktor & Rolf* adlı sergilerinin haute couture'nin sanatla süre gelen ilişkisini güçlendiren bir örnek olduğu söylenilebilir.

Sergi, Barbican sanat galerisinin tümüne yayılan dramatik bir düzenleme ile sunulmuştur (Barbican Centre. <https://www.barbican.org.uk/whats-on/2008/event/the-house-of-viktor-rolf>). Hollandalı mimar Siebe Tettero tarafından, yedi metre yüksekliğinde, altı metre uzunluğunda (7m x 6m x 5m) içi odalarla dolu, üç katlı, beyaz renkli, minyatür bir mağaza maketi görünümü on dokuzuncu yüzyıl mimarisi özelliklerinde tasarlanan dev bebek evi içerisinde; Viktor & Rolf'ün son on beş moda sezonuna ait giysi modellerinin minyatür prototiplerini giyen toplam elli dört adet moda bebeği sergilenmiştir (Beckmann, 2008). Viktor & Rolf'un tasarımcı bebeklerinin her biri, geçmiş moda sezonlarına ait koleksiyonlarına, kültürel bir değer katan moda temsilcileri olarak tanımlanabilir. Tasarımcı bebekleri, saç ve makyajlarıyla süper modellere benzerler ve her birinin kendi özel isimleri vardır; eşsiz görünüşlerindeki yaratıcılık ile sanatsal bir değere sahiptirler.

Viktor & Rolf, tasarımcı bebeklerinden oluşan minyatür haute couture sergi projelerinde kendi kariyerlerinden ilham aldıklarını ifade etmişlerdir. Tasarımcılar 1993 yılında katıldıkları, *Hyères Festival International des Arts de la Mode* yarışmasında Moda Jürisi Büyük Ödülü'nü birlikte kazandıktan sonra Hollanda'ya geri dönmüş ve moda alanındaki tüm hedeflerini temsil eden minyatür bir enstalasyon yaratmışlardır. Bebekler ile bir podyum gösterisi, moda çekimi, vitrinlerinde kendi tasarımları olan bir mağaza, hayali bir reklam kampanyası ve basın bülteni ile kurgu bir parfüm tanıtımı olan 'Launch' adlı enstalasyonlarını 1996 yılında Amsterdam *Torch Gallery*'de sergilemişlerdir (Evans vd., 2008, s: 52). Tasarımcılar kariyerlerinin temel fikirlerini ve kavramsal konularını bir kez daha 2008 yılındaki retrospektif sergilerinde, tarihsel moda bebek geleneği üzerinde sanatsal ve yaratıcı uygulamalarla somutlaştırmışlardır.

Tasarımcılar, Jane Alison küratörlüğünde gerçekleştirdikleri serginin konseptini şu sözlerle açıklamıştır:

İkimiz de çocukluğumuzdan beri oyuncak bebeklere hayranız. Bu yüzden, Victoria dönemi porselen bebekleri ve dev bir oyuncak bebek evi yaratma fikrimiz hep vardı. Kumaşından baskısına, işlemelerine, ayakkabıları, saçları ve makyajlarına kadar en ikonik moda görünümümüzün minyatür prototiplerini hazırladık. Bizim bebeklerimiz sevimli ya da eğlenceli değildir ve onlarla oynamaları amaçlanmamıştır. Bakışları çok ciddidir ve kıyafetlerinin üretimi genellikle gerçek boyutlarından iki katı daha fazla zaman harcanmıştır. Çağdaş modamızı antika stildeki porselen bebeklere koymak fikri zamanı dondurmak gibiydi bu yüzden tasarımcı bebeklerimizi üretmeye devam ediyoruz (Loriot, 2018, s:12).

Haute couture'un özel ve sınırlı doğası göz önüne alındığında, bir Picasso resmini görmenin Viktor & Rolf'un giyilebilir sanatını görmekten daha kolay olduğunu belirten küratör Thierry Maxime Loriot'un bu görüşünü Viktor Horsting, "Bir müzenin en güzel yanı, bir defileye göre çok daha demokratik olmasıdır" sözleriyle desteklemiştir (Smith, 2017).

2018 yılında düzenlenen *Viktor & Rolf: Fashion Artists 25 Years* adlı bir diğer retrospektif sergilerinin küratörü olan Loriot'un tanımına göre; Viktor & Rolf moda alanında çağdaşları Hüseyin Çağlayan ve Iris van Herpen ile farklı bir kategoride yer almaktadır. Viktor Horsting Manuscript'e verdiği bir röportajda, moda tasarımını asıl ifade etmek istedikleri fikirlerin bir iletişim aracı olarak gördüklerini, yüksek terziliği ise yaratıcılıklarının sembolik prova aşamalarını denedikleri performansa dayalı bir eylem laboratuvarı gibi kullandıklarını, aslında kendilerini birer 'moda sanatçısı' olarak tanımladıklarını dile getirmiştir. Haute couture yaratımlarını, *giyilebilir sanat* (wearable art) kavramıyla açıklamış; kreasyonlarını birer heykel, birer sanat eseri gibi değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Hüseyin Çağlayan, Iris van Herpen ile Viktor&Rolf gibi sanatçı/tasarımcıların, disiplinler arası yaratıcı çalışmaları ticari kaygılarla üretilmese de sonuçta moda eğilimlerini (trendleri) belirleme ve moda yön verme etkisine sahip olmuşlardır (Smith, 2017).

Viktor & Rolf geçmiş koleksiyonlarının varlığını sürdürmenin ve moda podyumlarının hızlı temposu dışında, izleyicilerin kreasyonları okumalarına izin veren bir yaklaşım arayışlarında, zamanı dondurmanın bir yolu olarak moda bebeklerini kullanmaya karar verdiklerini ifade etmişlerdir (Evans vd., 2008, s: 18). Barbican sanat galerisindeki sergide iki boy moda bebek yer almıştır. Tasarımcıların koleksiyonlarının minyatür versiyonlarını giymiş altmış üç buçuk cm (25 inç) boyundaki elli dört adet porselen moda bebek ve asıl giysilerle giyinmiş gerçek insan ölçülerdeki elli üç adet bebek; iki farklı grup halinde galerinin ayrı katlarında sergilenmişlerdir.

Görsel 5: Viktor Horsting ve Rolf Snoeren, 2008, Viktor ve Rolf Moda Evi / The House of Viktor & Rolf., Barbican Sanat Galerisi Londra Birleşik Krallık.

Bebeklerin ölçeklerindeki değişim izleyenler üzerinde gerçeküstü bir yanılsama, *Alice Harikalar Diyarında* etkisi yaratmıştır. Sergide masalsı ve gerçeküstü bir atmosfer yaratmak için 2005 Sonbahar Kış 'Bedtime Story' koleksiyonunun çeyrek ölçekli (1/3) prototipini giyen *Hana* moda bebeği ile açılış yapılar (Görsel 5) (Etherington, 2008). Dev bebek evi içerisinde aynı koleksiyondan diğer giysileri giyen başka iki bebek ile yan yana sergilenen *Hana* adlı bebek (Görsel 5'te sağda), saten kumaştan beyaz bir elbisenin üzerine ve kırmızı renkli kapitone saten bir palto giymektedir. Kompozisyonun ortasında yer alan *Rose* adlı bebeğin, krem rengi saten maxi uzunluktaki kuyruklu eteğinin üzerinde yakası ve ön beden kenarları fırfırlarla süslenmiş askılı bir bluz giymiştir ve bluzun sırt kısmında dantel kumaş kullanılmıştır. *Rose*'un elbisesinin ön beden sol yanı göğüs üzerinden kalçaya kadar uzanan kırmızı renkli satenden gül biçiminde applike kumaş ile süslenmiştir (Görsel 5). Kompozisyonun solunda; tek omuzlu beyaz saten kumaştan ve beyaz tül den straplez yakalı, kabarık uzun etekli bir gelinlik giyen *Tiiu* adlı bebek yer almıştır. *Tiiu*'nun beyaz saten eteğinin üzerinde kırmızı renkli saten kumaşla 'I love you' yazan applike süsleme vardır, aplikenin kenarları aynı tonda kırmızı renkli cam boncuk işlemelidir (Görsel 5). Serginin en dikkat çekici parçalarından bir diğeri *Viktor & Rolf*'ün 2008 Sonbahar hazır giyim koleksiyonundaki 'No Coat' adlı tasarımlarının minyatür versiyonu olmuştur. *No Coat* bebeğin kırçılı gri renkli yün kaşe paltosunun göğüs kısmına kendi kumaşından hacimli, üç boyutlu applike uygulaması ile 'NO' yazılmıştır, paltosunun etek uçları zimba süslenmiştir (Görsel 6).

Görsel 6: Viktor Horsting ve Rolf Snoeren, 2008, Viktor ve Rolf Moda Evi / The House of Viktor & Rolf., Barbican Sanat Galerisi Londra Birleşik Krallık.

Tablo 3'te gösterilen yirmi birinci yüzyıl Viktor & Rolf tasarımcı bebekleri, önceki yüzyıllardaki bebeklerden farklı olarak Emile Jumeau'nun porselen bebek tekniğinde üretilmişlerdir. Horsting'in The New York Times'da belirttiğine göre; Belçikalı bir zanaatkar tarafından özel olarak üretilen moda bebeklerin görünüşünde aktris Tilda Swinton'un beyaz teni ve kumral saçlarından ilham almışlardır (Browne, 2008). Ancak her bir bebeğin yüzü tıpkı gerçek podyum mankenleri gibi kendine özgü ve eşsiz olarak tasarlanmıştır ve her bir bebeğin kendine ait, özel ismi vardır. Saç ve makyajları temsil ettikleri sezonun Viktor & Rolf kreasyonlarına uygun olarak biçimlendirilmiştir. İnsan ölçülerinin 1/3 oranında küçültülmüş, porselen yüzlü, insan saçlı moda bebeklerin gövdeleri *papier-mâché* tekniği; porselen yüzleri oluşturulurken ise 'bebe jumeau' bebeklerinde olduğu gibi geleneksel bisküvi pişirim tekniği kullanılmıştır (Geczy, 2016, s:95). Tasarımcı bebeklerinin boylarında dramatik bir değişiklik olmamıştır, altmış üç buçuk cm ile gerçek insan ölçülerinin 1/3 oranı korunmuştur. Moda görünüşler tasarımcıların özgün koleksiyonlarını, birebir aynı malzemelerin ve aynı tekniklerin kullanıldığı küçültülmüş oranları ile olduğu gibi yansıtmaktadır. İncelenen örnekler palto elbise, gelinlik, gündüz elbisesi ve palto olarak farklı çeşitlerdeki giyim parçalarından seçilmiştir. Tasarımcılar, elbiselerin yanında palto gibi dış giyim tasarımlarını da moda bebekler üzerinde sergilemişlerdir. Önceki yüzyılların moda bebeklerine göre giysilerdeki kumaş çeşitlerinin arttığı görülmüştür; saten, tül, ipek, dantel gibi kumaşlara bu sergide yünlü kumaşlar da dahil edilmiştir. Renk çeşitliliği açısından önceki dönemler ile benzerlik vardır; incelenen örneklerde krem, beyaz, kırmızı, gri renkler kullanıldığı izlenmiştir. Viktor & Rolf'ün sadece *Tiiu* adlı bebeğinin giysi süslemesinde cam boncuk işleme tekniğine rastlanmıştır, *No Coat* bebeğin paltosunun etek uçlarında zimba tel işlemesi dikkat çekici, yenilikçi bir süsleme öğesi olmuştur. *Tiiu*, *Rose* ve *No Coat* bebeklerinde applike tekniği uygulanmıştır. *Drape* tekniği bu bebeklerin giysilerinde kullanılmamıştır. *Hana* ve *Tiiu* bebeklerde temsil ettikleri koleksiyonun konseptini yansıtan yorganlama, kapitone tekniği görülmüştür.

Moda Bebeğin Adı	'Hana'	'Tiiu'	'Rose'	'No Coat'
Moda Bebeğin Görself				
Bebeğin ve Giysisinin Üretildiği Dönem	21. yy.	21. yy.	21. yy.	21. yy.
Bebeğin Boyutları	63.5 cm	63.5 cm	63.5 cm	63.5 cm
Bebeğin Malzemesi	Porselen, sırüstü boya, insan saçı, kağıt	Porselen, sırüstü boya, insan saçı, kağıt	Porselen, sırüstü boya, insan saçı, kağıt	Porselen, sırüstü boya, insan saçı, kağıt
Bebeğin Üretim Tekniği	Papier-mâché, bisküvi pişirim, sırüstü boyama	Papier-mâché, bisküvi pişirim, sırüstü boyama	Papier-mâché, bisküvi pişirim, sırüstü boyama	Papier-mâché, bisküvi pişirim, sırüstü boyama
Giysi Modeli	Palto elbise	Gelinlik	Gündüz elbisesi	Palto
Giysi Parça Sayısı	2	1	1	1
Giysi Kumaş Türü	Saten	Saten, tül	İpek, saten, dantel	Yün
Giysi Renkleri	Beyaz, kırmızı	Beyaz, kırmızı	Krem, kırmızı	Gri
Baskı tekniği ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Yok	Yok
İşleme tekniği ile yapılan süsleme	Yok	Cam boncuk işleme	Yok	Zimba tel
Aplike tekniği ile yapılan süsleme	Yok	Var	Var	Var
Kapitone tekniği ile yapılan süsleme	Yorganlama/kapitone	Yorganlama/kapitone	Yok	Yok
Drape tekniği ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Yok	Yok

Tablo 3. The House of Viktor & Rolf sergisinden moda bebeklerin ve giysilerinin inceleme formu.

Sergide izleyiciler aynı zamanda büyük bir mimari modeli de deneyimlemiştirler. Hollandalı mimar Siebe Tettero'nun on dokuzuncu yüzyılın sofistike mimarisinde tasarladığı minyatür mağaza maketi (Görsel 7), Barbican Sanat Galerisi'nin brütalist mimari tarzı içinde modern bir sanat galerisinde sergilenmiştir. Serginin skenografisi; çağdaş moda tasarımlarını giyen geleneksel tekniklerle üretilmiş moda bebeklerin çağdaş bir sanat müzesinde, kavramsal bir mekân enstalasyonu içinde düzenlenmiş olmasıyla bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 7: Siebe Tettero, 2008, Bebek Evi/Doll House, Centraal Museum Utrecht, Hollanda.

Çevrimiçi e-ticaret çağında ticari bir moda evinin, sanat galerisi içerisinde yüksek maliyetli bir sahne prodüksiyonuyla sergi açması nostaljik bir tutum olarak yorumlanabilir. *The House of Viktor & Rolf* sergisi, marka belleği oluşturma ve arşivlemenin yanı sıra sanatsal bir yaratıcılık içermektedir. Bu sergi, Viktor & Rolf'ün moda tasarımcısı kimlikleri yanında onların sanatçı kimliklerini de tanımlayan minyatür ölçekli olağanüstü bir arşiv teşkil etmektedir. Moda bebekler sergisi ile tasarımcılar; sanat alanındaki imzalarını, markalarının ve dönemin kültürel bir belleği olarak geleceğe miras bırakabilme olasılığını yakalamışlardır. Sergide yer alan moda bebekleri ile moda tasarımlara kalıcı bir arşiv değeri kazandırmıştır. Moda evinin

couture hassasiyetiyle ölçeklendirip hazırladığı minyatür giysiler ve bebek evi seti, tıpkı *Théâtre de la Mode*'nin özel setleri, heykelsi moda bebekleri ve teatral sergileme biçimindeki gibi modanın sembolik ve kültürel göstergeleri olarak sahnelenmişlerdir.

Viktor & Rolf, 'tasarımcı moda bebekleri' de seyahat etmişlerdir; 25 Kasım 2008-8 Şubat 2009'da Hollanda Centraal Museum Utrecht'te, 18 Mayıs-16 Temmuz 2010 tarihleri arasında Belçika Antwerp'te Studio Job Gallery'de, 9 Haziran-1 Temmuz 2013 Toronto, Kanada'da The Royal Ontario Museum'da, 21 Ekim 2016-26 Şubat 2017 tarihlerinde ise Avustralya Melbourne'da National Gallery of Victoria'da; "The Fashion Show", "Russian Doll", "Ballroom", "NO", "Black Hole" gibi tasarımların minyatür prototipleri farklı enstalasyon düzenlemeleri ile tekrar sergilenmişlerdir (Viktor and Rolf. <http://www.viktor-rolf.com>). *Viktor & Rolf: Fashion Artists 25 Years* adıyla, moda evlerinde 1992-2018 yılları arasında tasarladıkları tüm koleksiyonlarının evrimini; kariyerlerinin kilit noktası olan parçaların yanı sıra tasarımcı moda bebekleriyle de temsil ettikleri bir diğer retrospektif sergiyi 27 Mayıs-30 Eylül 2018 tarihleri arasında Kunsthal Sanat Müzesi Rotterdam'da sergilemişlerdir.

The House of Viktor & Rolf sergisinde, moda bebekleri üzerinde sergilenen kumaşlar bir defile sunumuna kıyasla daha dikkatli incelenebilir bir nitelik kazanmışlardır. Moda görünümler biçimsel olarak daha ön planda tutulmuş; tasarımcıların eşsiz görünümlere sahip porselen moda bebekleri ile giysiler birer sanat nesnesi olarak sunulmuştur. Bu tasarımcı bebekleri ve giysileri aynı zamanda birer maddi kültür ögesi olarak belge niteliği taşımaktadırlar. Böylelikle çağdaş moda tasarımları da tıpkı tarihsel kostümler gibi yansıttıkları evrensel semboller ve içerdikleri kültürel referanslar açısından izlenebilir ve sorgulanabilir olmuşlardır. Viktor & Rolf'un geçmiş koleksiyonlarını, moda bebekler ile eşsiz ve tekil nesnelere olarak sanat alanına taşıdığı söylenebilir. Tasarımcılarına göre; moda bebeklerin doğasında var olan performatif işlevleri aracılığıyla moda bilgisini aktarmalarının yanı sıra izleyenlerde 'o giysilere sahip olma arzusu' uyandırmaları bebeklerin başka bir misyonları daha olduğunu vurgulamıştır. Sergide yetişkinlerin dünyasına ve modanın tüketim kültürüne açıkça gönderme yapılmıştır. Moda tutkunlarının satın almak için gıpta ettikleri tasarımcı bebeklerinin sanat koleksiyonu nesnelere olarak görülmesi, moda bebek geleneğinin modern bir izdüşümü olarak değerlendirilebilir.

4.3. Le Petit Théâtre Dior (2014-2016)

Christian Dior'un anılarında yazdığı "*Her şeyin makineye yöneldiği bir zamanda, Dior'un ideal bir fabrikadan ziyade bir zanaat laboratuvarı gibi olması gerektiğini hissettim*" görüşünü benimseyen marka; kurucusundan günümüze kadar haute couture alanında mükemmeliyetçilik geleneğini ve olağanüstü uzmanlığını (fr:savoir faire/ en:know-how) halen desteklemeye ve tasarım ürünlerinin her bir detayında Dior ruhunu yansıtan kadınsılığı, zarafeti takip etmektedir.

Markanın bu vizyonundan ve Christian Dior'un da tasarımcıları arasında bulunduğu *Théâtre de la Mode* sergisinden ilham alan moda evi; *Le Petit Théâtre Dior* sergisinde kendi köklerine inmiştir. Sergi izleyicilerini, Dior'un 1947'deki ilk koleksiyonundan günümüze kadar kronolojik olarak sıralanmış, seçkin altmış giysinin arasında bir yolculuğa çıkarmıştır. Moda evi *Le Petit Théâtre Dior* sergisi için en ünlü ve zamansız (modası geçmeyen) giysi modellerinin minyatür haute couture prototiplerini dikmiştir. İzleyicilere bir podiyum şovunun deneyimini yaşatacak şekilde hareketli setler hazırlanmış ve orijinallerinin üçte biri oranında küçültülmüş giysiler, altmış cm yüksekliğindeki prova mankenleri üzerinde enstalasyon biçiminde sergilenmiştir (Dior. http://www.dior.com/magazine/int_en/News/Dior-in-Miniature). Serginin hareketli setlerinden biri olan *Du Rose Au Rouge* setinde giysiler, *Rouge Dior* kutularının içinden dönerek yükselen biçimde sunulmuştur (Görsel 8).

Görsel 8: Dior House, 2014, Pembeden Kırmızıya / Du Rose Au Rouge, Shin Kong Place, Beijing, Çin.

Sergi kendi içinde on iki temaya bölünmüştür: *Le New Look (Yeni Görünüm)*, *L'allure Dior (Dior Cazibesi)*, *Le Jardin Dior (Dior Bahçesi)*, *Miss Dior*, *Du Rose au Rouge (Pembeden Kırmızıya)*, *Paris*, *Les Ateliers Dior*, *Dior et Ses Amis Artistes (Dior & Sanatçı Arkadaşları)*, *Le Trianon*, *J'adore*, *Le Grand Bal Dior (Büyük Dior Balosu)* ve *Stars en Dior (Dior'daki Yıldızlar)* (Jeamme, 2014).

Moda evi sözcüsü sergi için verdiği röportajda kurucularını; "Dior, anında tanınan, son derece yapılandırılmış ve ultra kadınsı silueti icat eden bir couture mimarıydı" diye tanımlamıştır. Christian Dior, kreasyonlarında geçmişten aldığı referanslarla geleceği şekillendirmeye dayalı bir tasarım anlayışını benimsemiştir. Fransız burjuvazisinin çocuğu olan tasarımcı; *Belle Époque* dönemine özlemle bakmış, kadın bedeninin kum saati şeklini kutlamış; süslemeleri, bağcıklı korseleri ve fırfırları, tül etekleri yeniden yorumlamıştır. Kadınlara, onların yaradılışlarına, kültürlerine ve beğenilerine hayran olan Dior, her koleksiyonunda kadın silüetini yeniden inşa etmiştir. Dior couture atölyesi ise kurucularının özgün çizgisini, "Her sezon yeni çizgiler hayal etti, kesimleri bir kez daha tanımladı ve önceki çizginin oranlarını yeniden tasarladı" diye açıklamıştır. "Elbiselerinin kadın vücut kıvrımlarına uyum sağlamasını, büste ve bele vurgu yapmasını, kalçalara hacim kazandırmasını istedi" diye eklemiştir. Christian Dior otobiyografisinde, "Çizgi yeterli çeşitlilik sunmalı, ancak genel bir armoniye saygı göstermeli ve onunla çelişmemeye dikkat etmelidir" diye yazmıştır (Gouveia, 2015). Markaya göre; *New Look* sürekli bir devrimdir, bu görüşü benimseyen Dior ve Paris modasının halefleri, kurucularını onurlandırmaya ve onun çizgisine yenilikçi bir dönüş yapmaya adadıkları bir duruş sergilemektedir. Romantizmin ve yeniliğin akılcı bir kombinasyonu, Yves Saint-Laurent'den John Galliano'ya ve Raf Simons'a kadar herkes Dior vizyonunu sürdürmüş ve marka kimliğini kendi tasarım dilinde yorumlamıştır.

Sergide tasarımcıların eserlerine ek olarak Audrey Hepburn, Elizabeth Taylor ve Prenses Diana tarafından giyilen elbiseler de dahil olmak üzere markanın ikonik parçalarının prototipleri de yer almıştır (Gouveia, 2015). *Bar Suit 1947*, *Aventure-1948*, *Miss Dior 1949*, *Schumann Dress 1950*, *La Ligne Muguet 1954*, *Opéra Bouffe Gown 1956* gibi moda tasarım ikonu olmuş modelleri ile Charlize Theron'un J'Adore Dior parfüm tanıtımında giydiği *J'Adore Dress 2011*, *Raf Simons Pointillist 2012*, *Raf Simons Red Coat 2012*, *Jennifer Lawrence Academy Awards Ball Dress 2013* gibi elbiselerin temalarına uygun hazırlanan kinetik setler önünde sergilenen Le Théâtre Dior, izleyenleri couture tasarımlarının ihtişamını keşfetmeye ve elbiselere hayran bırakmaya davet ederken, aynı zamanda markanın moda dünyasına verdiği ilhamı canlı tutmak iddiasını yansıtmaktadır. Raf Simons'un 2012 yılı sonbahar couture koleksiyonu için tasarladığı *Red Coat* adlı; kırmızı renkli, derin geniş cepli, kruvaze yaka kaşmir palto elbisesi (Görsel 8'de sağdan dördüncü sırada) Dior'un *Bar Suit* (1947) takımındaki 'Corolle' silüetinin kadınsı kalça hatlarına nostaljik bir vurgu yapmıştır. Bu kreasyon sergide, tasarımcının kişisel hikayesini Dior'un marka kimliği ile buluşturan bir gelişme olarak anılmıştır.

Sergi sözcüsünün verdiği röportajda, sergi için gösterilen özen şu sözlerle ifade edilmektedir: "*Haute couture atölyesinde yer alan kumaşların en eski örnekleri ne kadar nadir olursa olsun her bir elbise için tam olarak aynı kumaşlara ve orijinalleri ile aynı tekniklere sadık kalmaya özen gösterildi. Nakışlar da aynı oranda küçültülerek işlendi ve müthiş yaratımların sınırları yeni uç noktalara kadar genişletildi*" (Gouveia, 2015).

Görsel 9: Dior House, 2014, Bayan Dior / Miss Dior, DiorTwitter, Paris.

Minyatür haute couture giysi prototiplerinin her ayrıntısında; kullanılan tekniklerden kumaşlara kadar orijinallerine sadık kalınmıştır. Kullanılan en eski parçalardan bazıları şimdi neredeyse yetmiş yaşında olduğundan, bu kumaşlar son derece nadirdir (Maisey, 2015). Straplez yakalı, ince belli ve kabarık etekli *Miss Dior* elbisesi örneğinde olduğu gibi 1949 yılına ait orijinal tül kumaş üzerine yine dönemin pastel tonlarında pembe, mor, eflatun, sarı renklerde ipek kumaş parçalarından kesilen gül, yasemin ve leylak çiçekleri applike olarak işlenmiştir. Kumaştan elde edilen yaprak ve çiçek motifleri; çeşitli biçimlerde metal kesici kalıplar kullanılarak manuel olarak kesilmiş ve şaşırtıcı bir gerçekçilik sağlayan bu teknik ile katmanlı olarak dizilip

biçimlendirilen tüm yapraklar titiz bir el işçiliği ile elbisenin üzerine dikilerek adeta giysiden dışarı açan çiçeklere dönüştürülmüştür (Görsel 9).

Le Petit Théâtre Dior Sergisi için Dior terzileri, elbiselerin minyatür prototip haute couture uygulamalarını, terzi prova mankeni markası *Stockman Paris*'in çeyrek ölçekli modelleri üzerinde gerçekleştirmişlerdir (Görsel 9). Günümüzde halen Paris haute couture atölyelerinde olduğu gibi *Dior House* couture atölyesi de yeni silüetleri ve stilleri bu prova mankenlerinin üzerinde hayal etmekte ve yeni modellerin çeyrek ölçekteki prototiplerini, haute couture tasarımlarının üretim aşamalarında uygulamayı sürdürmektedir. Le Petit Théâtre Dior'u yaratmak için çok küçük ayrıntılar üzerinde çalışan Dior moda evinin terzileri ve nakış zanaatkarları couture ustalıklarını bu sergide bir kez daha ispatlamışlardır.

Dior'un efsanevi 'Corolle' koleksiyonunu canlandıran *Le New Look* seti, güncel bir podyum gösterisinin deneyimini yansıtacak biçimde sunulmuştur. Minyatür mankenler podyum zeminine gizlenmiş bir ray mekanizması üzerinde ileriye doğru hareket ettirilerek izleyicilere bir defile deneyimi yaşatılmıştır (Görsel 10). *Corelle* modeli ile Christian Dior'un solo kariyerini başlatan *New Look* koleksiyonu, muhtemelen moda evinin bugüne kadarki en tanınmış koleksiyonu olarak bilinmektedir. Tasarımcı, 12 Şubat 1947'de Paris'te ilk haute couture koleksiyonunu tanıttığında, kadınların savaş esnasında mecbur kaldıkları erkeksi görünüşün artık sona erdiğinin müjdesini vermiş ve savaş sonrası moda görünümünde kadınsılığın geri dönüşünü dramatik biçimde duyurmuştur. Dönem Fransa'sının kemer sıkma politikasının dışına çıkan tasarımcı, ihtişam ve aşırılık vizyonundan ilham almıştır. Tüller, ipekler ve titiz el yapımı işlemler, ekonomik kesimli sade modellerin ve düşük maliyetli kumaşların yerine geçmiştir.

Görsel 10: Dior House, 2014, Yeni Görünüm / Le New Look seti. Hankyu Umeda Honten, Osaka Japonya.

Biçimsiz faydacı stilleri reddeden Christian Dior, bu koleksiyonunda 'dal kadar ince bir bel ve çiçek taç yaprakları kadar geniş bir eteğe' sahip olmalı diye tanımladığı hayali bir kadın silüeti yaratmış daha sonra ona *Corelle* adını vermiştir (Maisey, 2015) ve 'New Look' koleksiyonu modaya gerçekten yeni bir görünüm ve taze bir soluk getirmiştir. Dior, doğal renkli tussore ipek bir ceket ile yün krep ve tafta etekten oluşan etek-cekete takım tasarlamıştır. Ceketin boyu kalça uzunluğundadır, bele sıkıca oturur; beden ön orta kısmı kendi kumaşından kaplanmış üç düğme ile kapanır, kalçalarında cepleri vardır. Yaka modeli özel olarak tasarlanmıştır. Ceket astarı krem renkli ipektir ve kalçaları yastıklıdır. Etek ince siyah yün kreptir, kumaş tamamen pili drapelidir ve sertleştirilmiş tafta kombinezon üzerine monte edilmiştir. Bel bandı, kalçaları belirginleştirecek biçimde şekillendirilmiş kapitone ipekten yapılmıştır. Etek, arka ortasından kancalı halkalar ve çıtçitlarla sabitlenmiştir (Görsel 10).

Görsel 11: Dior House, 2014, Bayan Dior / Miss Dior seti, Hankyu Umeda Honten, Osaka Japonya.

1949 yılında Christian Dior tarafından tasarlanmış olan 'Miss Dior' elbisesinin yeni minyatür prototipinin kumaş yüzeyi de orijinalindeki gibi tamamen elde yapılmış gül, yasemin ve leylak gibi ipek çiçek aplikeleri ile süslenmiştir. Özel tasarlanan *Miss Dior* setinde, etrafı kendi ismindeki parfüm şişeleriyle çevrelenmiş bir podyumun merkezinde yer almıştır. Elbise, yaprakları kapanıp açılan hareketli bir tomurcuk çiçek dekorunun içindeki mekanizma aracılığıyla zeminden dönerek sahneye yükselmiştir. Gösteri bitip tomurcuk çiçeğin yaprakları kapandığında, sahnenin zeminindeki deliklerin içinde gizlenmiş olan yapay güller tek tek podyuma çıkmıştır. Mekanik tomurcuk yapraklı çiçek dekor tekrar açıldığında ise Miss Dior sahnesinde bu kez Raf Simons'un tasarladığı Dior 2012 sonbahar couture koleksiyonundan 'Pointillist' isimli elbise yükselir. Beyaz organze straplez elbisenin üzerinde; yakasından etek ucuna kadar sarı, mor ve mercanın pastel tonlarında degrade renk geçişleri kullanılmış şifon kumaşlardan biçimlendirilen çiçeklerle işlenmiştir. Raf Simons, *Miss Dior* elbisesinin gül, yasemin, leylak gibi çiçek desenlerini tamamen soyutladığı *Pointillist* adlı kreasyonunda; İzlenimci üslubun puantilizm/noktacılık tekniğinden ilham almış ve kendi sanatsal yorumunu Dior marka kimliğine uyarlamıştır. İnsan ölçülerinin 1/3 oranında küçültülen bu elbise, Simons'un minimal, modern kadın silüetini yansıttığı sanatsal tasarım anlayışını göstermesinin yanı sıra applike şifon noktalardan oluşan çiçek süslemeleri ve couture işçiliği ile Dior zanaatkarlarının el sanatlarındaki maharetini de sergilemiştir (Görsel 11).

Moda Bebeğin Adı/Tasarımcısı	'Red Coat' Raf Simons	'Miss Dior' Christian Dior	'Bar Suit'/Corolle' Christian Dior	'Pointillist' Raf Simons
Moda Bebeğin Görseli				
Bebeğin ve Giysisinin Üretildiği Dönem	21. yy.	21. yy.	21. yy.	21. yy.
Bebeğin Boyutları	60 cm	60 cm	60 cm	60 cm
Bebeğin Malzemesi	Ahşap, kumaş, metal	Ahşap, kumaş, metal	Ahşap, kumaş, metal	Ahşap, kumaş, metal
Bebeğin Üretim Tekniği	Ahşap oyma, kumaş kaplama, metal ayak desteği	Ahşap oyma, kumaş kaplama, metal ayak desteği	Ahşap oyma, kumaş kaplama, metal ayak desteği	Ahşap oyma, kumaş kaplama, metal ayak desteği
Giysi Modeli	Palto	Gece elbisesi	Ceket etek takım	Gece elbisesi
Giysi Parça Sayısı	1	1	2	1
Giysi Kumaş Türü	Kaşmir	Tül	Yün krep, Tussore ipeği, tafta	Şifon, organze
Giysi Renkleri	Kırmızı	Krem, sarı, mor, eflatun, pembe	Tussore ipeği doğal rengi, siyah	Beyaz, sarı, mor, mercan
Baskı tekniği ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Yok	Yok
İşleme tekniği ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Yok	Yok
Applike tekniği ile yapılan süsleme	Yok	İpek kumaşlardan çiçek yapımı ve aplikesi	Yok	Şifon kumaşlardan çiçek yapımı ve aplikesi
Kapitone tekniği ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Yok	Yok
Drape tekniği ile yapılan süsleme	Yok	Yok	Var	Yok

Tablo 4. Le Petit Théâtre Dior sergisinden moda bebeklerin ve giysilerinin inceleme formu.

Tablo 4'te görüldüğü üzere Le Petit Théâtre Dior sergisinin moda bebekleri, Dior marka mirasını görselleştirilmişlerdir. Sergide yer alan moda bebeklerin minyatür giysilerinin ikisi; Miss Dior ve Corolle yirminci yüzyılın moda görünüşlerini temsil ederken ikinci bir grup giysi olan Pointillist ve Red Coat; diğer moda görünüşlerin yirmi birinci yüzyılda güncellenmiş versiyonlarını sunmuştur. Dior markasının serginin moda bebeklerinin üretiminde giysileri ön plana çıkarmak için terzi mankeni bebekleri tercih ettiği anlaşılmıştır. Ortalama altmış cm. bebek boy oranı bu sergide de korunmuştur. Giysi modelleri; palto, gece elbisesi, ceket etek takımı olarak çeşitlilik göstermiştir. İki parçadan oluşan ceket etek takımı haricinde giysiler tek parçadan oluşmuştur. Önceki bebeklerin incelenen giysilerindeki örnekler göre kumaş türlerinde kaşmir, tül, yün krep, ipek, tafta, şifon, organze kumaşlar kullanılmış, çeşitlilik artmıştır. Önceki yüzyıllara göre Dior koleksiyonlarında yer alan giysilerin; krem, beyaz, sarı, siyah, eflatun, mor, mercan gibi renklerde, daha çeşitli tonlarda oldukları görülmüştür. İncelenen Dior bebeklerinde baskı, işleme ve kapitone tekniği ile yapılan süslemelere rastlanmamıştır. Miss Dior ve Pointillist bebeklerinin elbiselerinde applike tekniği ile yapılan kumaş çiçek süsleme tekniği görülmüştür. Corolle etek ceket takımının siyah yün krep kumaşında ise pili drapelere kullanılmıştır.

Dior markası, seyahat eden moda bebekleri sergisinin yolculuk rotasını Orta Doğu ve Uzak Doğu Asya'ya yönlendirmiştir. Sergi turunun, Çin'in hızla gelişen moda ve perakende endüstrisinin yükselen yıldızı Chengdu kentinden başlayacağı duyurulmuştur. Le Petit Théâtre Dior, 31 Mayıs-20 Haziran 2014 tarihleri arasında Chengdu, Çin'de, 2014'te Tokyo'da, 2015'te Seul ve Beijing'de, Haziran 2015'te Pudong ve Şangay'da

ardından 09-24 Kasım 2015 tarihleri arasında Dubai Mall- Fashion Catwalk Atrium'da ve 11-25 Haziran 2016 tarihlerinde ise Japonya'nın Osaka kentinde sergilenmiştir (Dior. <https://www.dior.com>).

Dünyanın en büyük ve en başarılı danışmanlık şirketlerinden Bain & Company'nin, lüks ürünlerin satın alınmasına dair hazırladığı, 2018 yılı pazar payı raporunda da belirttiği üzere; Çinli müşterilerin 2025'te tüm kişisel lüks ürünlerin yüzde kırk altısını satın alacakları öngörülmektedir (D'Arpizio, vd., 10.01.2019). Uzak Doğu müşteri kitlesinin lüks ürünler pazarındaki yüksek satın alma oranları, tüketici paylarında hedeflenen satış rakamlarına dayanan veriler ve Çinlilerin tasarımcı markalarına olan merakı göz önünde bulundurulduğunda; Dior'un serginin rotasını doğuya yönlendirme nedeni anlaşılmaktadır.

Moda tarihinin, yaratıcılığın, couture bilgi ve becerisinin bir izlenimi olan *Le Petit Théâtre Dior* sergisi ve minyatür haute couture koleksiyonu; 2013 yılından günümüze kadar Dior retrospektif sergilerinin bir parçası olarak sergilenmişlerdir. 2013 yılında üretilen toplam altmış adet minyatür prototip, 2014 yılındaki dünya turuna çıkmadan önce, Londra'nın en ünlü perakende mağazası Harrods'ın dördüncü katında 'So Dior' sergisinin (2013 Mart-Nisan) parçası olarak, minyatür bir tiyatro sahnesinde ilk kez sunulmuştur (Thukral, 2018). Yetmişinci yılını kutlayan marka, 5 Temmuz 2017-7 Ocak 2018 tarihleri arasında *Christian Dior: Couturier Du Rêve* adıyla *Musée des Arts Decoratifs* müzesinin organizasyonunda Paris'te (Summerton, 2017) sergiledikten sonra gördüğü talep üzerine; 2 Şubat-1 Eylül 2019 tarihlerinde Londra'da *Victoria & Albert Müzesi'nde Christian Dior: Designer of Dreams* ismi ile tekrar sergilenmiştir (Victoria and Albert Museum. <https://www.vam.ac.uk>). Aynı retrospektif sergiye dahil olan minyatür moda bebek koleksiyonu; 28 Haziran-4 Ekim 2020 tarihleri arasında Şangay'da *Long Museum West Bund* müzesinde seyahatlerine devam etmiştir (Dior. <https://www.dior.com>).

Le Petit Théâtre Dior sergisinde yer alan minyatür haute couture giysilerdeki işçilik detayları ile elbiseler, gerçek boyutlardaki benzerlerinden daha zarif ve daha değerli bir görünüm kazanmıştır. Dior moda evi, kurucularının tasarım felsefesini Paris'in yüksek terzilik bilgi ve becerisine eklemiş; bu mirası Avrupa moda bebek geleneği ile birleştirmiş, Théâtre de la Mode'nin seyahat eden haute couture sergisi anlayışını sürdürmüştür; markanın kültürel belleğini tüm bu birikimle harmanlayarak yirmi birinci yüzyıla taşımayı başarmıştır.

The House of Viktor & Rolf ve *Le Petit Théâtre Dior* gezici sergilerin bir diğer önemli avantajı da tasarımcı markalarının, gelecekteki potansiyel hedef kitlelerinin dikkatlerini çekmek için bu sergileri birer reklam ve halkla ilişkiler aracı olarak kullanmalarındadır. Markalar moda bebek sergileri ile yeni hedef kitle jenerasyonları olarak kabul ettikleri 'Y Kuşağı' (Millenials) ve 'Z Kuşağı'na (Digital Natives) birebir ulaşmışlardır. Her türlü bilgiye dijital medya yoluyla kolayca erişebilen bu kuşaklar, internette çevrimiçi ortamda, bir tıkla izledikleri görselleri, söz konusu sergilerde yakından izleme şansı bulduklarında, baktıkları dijital fotoğraflardaki moda görünümünün aslında; insanların tarihsel bilgi ve becerilerin aktarımıyla ortaya çıkan, büyük bir özenle üretilen özel yaratımlar olduklarını; minyatür giysilerin kumaşlarında, kesimlerinde, dikiş ve süsleme işçiliklerindeki ustalıklı yansıtan modellerin karşısında durup sabırla izlediklerinde daha iyi kavrama şansına sahip olabilmektedirler.

5. SONUÇ

Sonucu olarak; incelenen sergilerde yer alan moda bebeklerin on sekizinci, yirminci ve yirmi birinci yüzyıllarda gerçek insan ölçülerinin 1/3 oranında küçültülmüş versiyonları olarak ortalama altmış cm boyunda üretildikleri anlaşılmıştır. On sekizinci yüzyılda bedeni ve başı bir bütün olarak ahşap oyma tekniği ile üretilmiş bebeklerin yirminci yüzyılda bedenlerinin elde serbest teknikte tel bükme ile biçimlendirilmiş oldukları ve başlarının ayrı bir parça olarak alçıdan üretilmiş oldukları görülmüştür. Yirmi birinci yüzyıldaki Viktor & Rolf sergisindeki bebeklerin bedenleri; kompozit malzeme olan papier-mâché ile biçimlendirilmiş, ayrı bir parça olan yüzlerinin yapımında ise geleneksel porselen üretim tekniği kullanıldığı belirlenmiştir. On sekizinci yüzyıldan Grand habit de Poupée örneği ile yirmi birinci yüzyıldan Dior sergisinde yer alan bebekler ise sadece ahşap bir beden üzerine kaplanmış olan kumaş ve metal ayaklardan üretilmişlerdir. Yüz, kollar ve bacaklardan bağımsız olarak tercih edilen bu terzi mankenlerinin model alındığı moda bebekler sadece giysiyi göstermeyi amaçlamışlardır. Diğer uzuvlu bebekler ise makyaj, saç modeli, şapka, ayakkabı vd. aksesuarların da gösterilmesine olanak tanımıştır. Giysi modelleri on sekizinci yüzyılda dönem modası olan mantua ile sınırlıyken yirminci yüzyıldaki sergide giysi modellerinde çeşitlilik artmıştır. Yirminci yüzyıldaki sergide; moda tasarımcıları iki yüz yıllık dönem modalarına sadık kaldıkları gibi giysilerin üretiminde modellere kendi tekstil ve tasarım becerilerini de eklemişlerdir. Yirmi birinci yüzyıldaki her iki serginin giysi modellerinde artık moda tasarımcıların özgün stilleri izlenmektedir. Bu sergilerde yer alan özgün modeller, tasarımcıların isimleri ile bilinen ikonik parçalardan oluşmaktadır; bu özgün modeller dönem modalarını takip eden değil dönemlerini biçimlendiren ve moda

trendlerine yön veren tasarımlardan seçilmişlerdir. Giysilerin kumaş türleri on sekizinci yüzyılda ipek ve dantel ile sınırlıyken yirminci yüzyıldaki sergide saten, şifon, toile kumaşların da moda görünümlere dahil olduğu; yirmi birinci yüzyıldaki Viktor & Rolf sergisinde sayılan bu kumaş çeşitlerine tül ve yünün eklendiği, Dior sergisinde ise kaşmir, yün krep, organze kumaşlar ile kumaş türlerinin giderek çeşitlendiği görülmüştür. Giysilerin renkleri ve tonları da çoğalmıştır; on sekizinci yüzyılda krem rengi süsleyen kırmızı, sarı, kahverengi, yeşil, pembe renklerdeki dönem paleti izlenirken, yirminci yüzyılda krem ile kırmızı renklere beyaz, siyah ve gri tonları dahil olmuştur. Moda görünüşlerin giderek demokratikleştiği yirminci yüzyılın ortalarından günümüze uzanan moda sürecini tasvir eden Dior ile Viktor & Rolf sergilerinde önceki yüzyıllar için sayılan tüm renklere ek olarak tasarımcıların kendi renk paletlerini oluşturdukları, özgün kreasyonlarının konseptine uygun mor, eflatun, mercan gibi renkleri ve tonlarını kullandıkları anlaşılmıştır. On sekizinci yüzyıldan günümüze üretilen moda bebekler ve giysileri ile ilgili pek çok değişim olduğu görülmüşse de süsleme tekniklerinde ve detaylarında stilize çiçek desenlerinin kullanılmasından vazgeçilmediği görülmüştür. On sekizinci yüzyılda nakış, ipek kurdelelerden çiçek yapımı, dantel şeritler gibi süslemeler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Yirminci yüzyıldaki serginin on dokuzuncu yüzyılı tasvir eden giysilerinde ise baskı tekniği, drape, kurdele biye işleme, dantel applike süslemeleri mevcuttur. Viktor & Rolf sergisinde ise 'Bedtime Story' koleksiyonu dahilinde yorganlama, kapitone tekniği, saten kumaş aplikesi, cam boncuk işlemesi ve 'No Coat' tasarımda ise zimba tel ile süsleme teknikleri kullanılmıştır. Dior'un haute couture bilgi ve maharetinin göstergesi olan şifon veya ipek kumaşlardan elde biçimlendirilip dikilmiş çiçek aplikeleri ve diğer sergilerde sayılan tüm süsleme tekniklerinin minyatür ölçülerde elde üretilmiş, uygulanmış olması incelenen üç sergiyi de eşsiz nitelikte kılmaktadır.

Araştırmada moda tasarımcıların haute couture giysi modellerinin yüksek kaliteli prototiplerini giyen bebeklerin; moda görünüşleri temsil etmek işlevlerini, geniş kitlelere ulaşan uluslararası gezici sergilerde devam ettirdikleri anlaşılmıştır. *The House of Viktor & Rolf* ve *Le Petit Théâtre Dior* gezici sergileri; ister bir müzede isterse bir alışveriş merkezinde sunulsunlar, geniş kitlelere doğrudan ulaşmışlardır. Moda bebekleri ile düzenlenen haute couture sergilerinde izleyiciler, tasarımcıların ve zanaatkarların değerli üretimlerini tüm detaylarıyla yakından görebildikleri için bu sergiler moda tasarımcıları ve markalar açısından önemli kültürel etkinlikler olmuştur. Minyatür haute couture sergilerinde yer alan kreasyonlar, moda tasarımcılarının geçmiş koleksiyonlarının arşiv dokümanları olarak yeni nesillere doğrudan ulaşabilmişlerdir. Bebekler ise 'modanın elçileri' unvanları ile yer aldıkları sergilerin seyahatlerinde modayı aktarmayı sürdürmüş; moda tarihini belgeleyen birer maddi kültür ögesi ve yaratımlarındaki eşsizlikleri ile çağdaş sanat nesnelere olarak yeniden tanımlanmışlardır.

KAYNAKLAR

- Beckmann Von C. (2008). Viktor & Rolf or a Doll's House, *Stylepark Magazine*, 11.08.2008. Erişim: 02.03.2021. <https://www.stylepark.com/en/news/viktor-rolf-or-a-dolls-house>.
- Blanco J. F., Hunt-Hurst, P. K., Vaughan L. H., Doering M., (2015). Clothing and Fashion: American Fashion from Head to Toe, ABC-CLIO.
- Browne, A. (2008). Welcome to the Dollhouse, *The New York Magazine*, 15.07.2008. Erişim: 03.03.2021. <https://www.nytimes.com/2008/06/15/magazine/15style-matter-t.html>.
- D'Arpizio, C. Levato, F., Prete F., Del Fabbro E., (2019). Montgolfier J., "The Future of Luxury: A Look into Tomorrow to Understand Today", *Bain & Company*, 10.01.2019. Erişim:01.08.2020. <https://www.bain.com/insights/luxury-goods-worldwide-market-study-fall-winter-2018/>.
- Etherington, R. (2008). The House of Viktor & Rolf at the Barbican, *Dezeen Magazine*, 14.07.2008. Erişim: 02.03.2021. <https://www.dezeen.com/2008/07/14/the-house-of-viktor-rolf/>.
- Evans, C., Frankel, S., Alison, J., Yedgar, A., (2008). The House of Viktor & Rolf, London: Barbican Art Gallery & Merrell Publishers.
- Fritz, H. (2005). The Merci Train from South Carolina: When France and the Palmetto State were Friends, 1947-1949. *The Proceedings of the South Carolina Historical Association*, p: 19-20.
- Geczy A. (2016). The Artificial Body in Fashion and Art Marionettes, Models and Mannequins, Bloomsbury Publishing PLC.
- Groot, A. (2018). The creative craft of thankfulness, *Innovation and Fashion: Proceedings of the ICOM Costume Committee annual meeting, Utrecht, The Netherlands*, 10–15 June 2018. ISBN 978-2-491997-17-5,

- p:1-6, Erişim: 20.02.2021. <http://costume.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/10/2020/02/Annelena-de-Groot-The-creative-craft-of-thankfulness.pdf>.
- Gouveia, A. (2015). Le Theatre Dior Dubai Comes to Dubai Get Ready to Be Amazed, *Emirates Woman Magazine*, 04.11.2015. Erişim : 02.03.2021. <https://emirateswoman.com/la-theatre-dior-dubai/>.
- Jeamme, C. (2014), Dans Le petit théâtre Dior, Des Robes Miniatures Fidèles Répliques Couture, *France Info*, Erişim: 02.08.2020. https://www.francetvinfo.fr/culture/mode/dans-le-petit-theatre-dior-des-robres-miniatures-fideles-repliques-couture_3315243.html.
- Kawamura Y. (2004). *Fashion-ology: An Introduction to Fashion Studies (Dress, Body, Culture)*, Berg Publishers.
- Lamboley C. (2008). Les Poupées À Travers Les Siècles, *Bulletin De L'académie Des Sciences Et Lettres De Montpellier*, Nouvelle Série, Tome 39, Année 2008., p.417-430.
- Le Monde (1949). New - York a Accueilli Son "Wagon", *Le Monde*, 05.02.1949. Erişim: 02.03.2021. https://www.lemonde.fr/archives/article/1949/02/05/new-york-a-accueilli-son-wagon_1936452_1819218.html.
- Maisey S. (2015). The Style List: Le Théâtre Dior, *The National*: 1.11.2015. Erişim: 01.03.2021. <https://www.thenationalnews.com/arts-culture/the-style-list-le-th%C3%A9%C3%A2tre-dior-1.66385>.
- Manson M. (1982). Diverses Approches Sur L'histoire De La Poupée Du XVème au XVIème Siècle in *Les Jeux De La Renaissance, Librairie Philosophique J. Vrin*. 1982. p. 524-551.
- Maruzzella S., Motta G. Biagini A. ve diğerleri. (2018). *Fashion through History: Costumes, Symbols, Communication (Volume I)*, England: Cambridge Scholars Publishing.
- Murphy M. (1949). *Two Centuries of French Fashion*, The Brooklyn Museum; First Edition.
- Pearson, D. (1947). "The Washington Marry-Go-Round". *The Cumberland News*:19.09.1947, Cumberland, Maryland. p:4. <https://www.newspapers.com/clip/2785593/1947-drew-pearson-wendell-berge/>
- Petit A. (1989). Exposition Poupees D'Hier, *1988-1989 Annuaire-Bulletin De La Société Des Amis Du Vieux Reims, Reconnue d'utilite Publique*, Musée-Hotel Le Vergeur.
- Reeder, J., G. (2015). *High Style: Masterworks from the Brooklyn Museum Costume Collection at The Metropolitan Museum of Art*, Metropolitan Museum of Art.
- Ribeiro A. (2002). *Dress in Eighteenth-Century Europe 1715-1789 (Revised Edition)*, Yale University Press.
- Summerton, E. (2017). Christian Dior, Couturier Du Rêve, *Musée des Arts Décoratifs*, 05.07.2017. Erişim: 15.02.2021. <https://madparis.fr/en/about-us/exhibitions/past-exhibitions/christian-dior-couturier-du-reve/>.
- Smith M., O. (2017). Wearable Art, *Manuscript*, 01.02.2017. Erişim: 18.02.2021. <http://www.manuscriptdaily.com/2017/02/wearable-art/>.
- Taylor, L. M. (2012). Pandora in The Box: Travelling around the World in The Name of Fashion, *Fashion: Exploring Critical Issues*, E-Book ISBN: 9789004403970, Brill.
- Theimer, F. (2006). *Les Poupées Royales de la Cour de Louis XVI*, France : Editions Polichinelle.
- Thukral, D. (2018). So Dior Exhibition at Harrods - A Glimpse, *Luxury Launches* 18.03.2018. Erişim: 05.03.2021. <https://luxurylaunches.com/fashion/so-dior-exhibition-at-harrods-a-glimpse.php>.
- Tosa, M. (1990). *Les Poupées Dans L'histoire In Poupées*. Ed. Fabri.
- Vogel, C., (2008). Brooklyn Museum's Costume Treasures Going to the Met, *The New York Times*, 16.12.2008. Erişim: 18.02.2021, <https://www.nytimes.com/2008/12/16/arts/design/16muse.html>.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Weber, C. (2006). *Queen of Fashion: What Marie Antoinette Wore to the Revolution*, USA: Macmillan. <http://en.chateauversailles.fr/discover/history/great-characters/rose-bertin>.
- <https://www.fashionmuseum.co.uk/news/fashion-doll%E2%80%99s-dress-new-york-paris-capital-fashion-exhibition>, Erişim: 07.03.2021.
- <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/699561>. Erişim: 15.02.2021.

<https://www.theriaults.com/french-carved-wooden-court-dolls-original-costumes>. Erişim: 15.02.2021.

<https://azmemory.azlibrary.gov/digital/collection/acmfriand>. Erişim: 04.03.2021.

<https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/exhibitions/729>. Erişim: 12.02.2021.

http://cdn2.brooklynmuseum.org/labels/PUB_Press_releases_1949_046.jpg. Erişim: 22.02.2021.

<https://www.barbican.org.uk/whats-on/2008/event/the-house-of-viktor-rolf>. Erişim: 02.03.2021.

<https://www.wmagazine.com/gallery/viktor-rolf-exhibition-kunsthil-rotterdam/>. Erişim: 02.03.2021.

<https://www.tettero.net/art-consultants/the-house-of-viktor-rolf-at-the-barbican-centre-london>.
Erişim:02.03.2021.

<http://www.viktor-rolf.com>. Erişim:02.03.2021.

<https://www.vam.ac.uk/exhibitions/dior-designer-of-dreams>. Erişim: 05.03.2021.

http://www.dior.com/magazine/int_en/News/Dior-in-Miniature. Erişim: 03.03.2021.

https://www.dior.com/en_us/exhibitions/christian-dior-designer-of-dreams. Erişim: 05.03.2021.

https://www.dior.com/en_us/exhibitions/le-petit-theatre-dior. Erişim: 07.03.2021.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: Anonim, 18. yy. Fransız kraliyet Marie Antoinette temsili ahşap moda bebek (French wooden court doll portraying Marie Antoinette). Erişim: 06.03.2021. <https://www.theriaults.com/extremely-rare-french-wooden-court-doll-portraying-marie-antoinette>.

Görsel 2: Anonim, 1769–1775 yılları arasına tarihlenen Fransız minyatür mantua / mini manteau. Fashion Museum Bath, Bath Birleşik Krallık. Erişim: 08.03.2021. <https://www.fashionmuseum.co.uk/georgians#>.

Görsel 3: Charles Montaigne, Balenciaga, Madeleine Vramant, 1949, Fransız Modası Şıklığının İki Yüzyılı Sergisi / Two Centuries of French Fashion Elegance Exhibition, Brooklyn Museum New York Amerika Birleşik Devletleri. Erişim: 03.03.2021. <https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/exhibitions/729>.

Görsel 4: Madame Grès, 1949, Fransız Modası Şıklığının İki Yüzyılı Sergisi / Two Centuries of French Fashion Elegance Exhibition, Brooklyn Museum, New York Amerika Birleşik Devletleri. Erişim: 03.03.2021. <https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/exhibitions/729>.

Görsel 5: Viktor Horsting ve Rolf Snoeren, 2008, Viktor ve Rolf Moda Evi / The House of Viktor & Rolf. Barbican Art Gallery, Birleşik Krallık. Erişim: 03.03.2021
<https://www.barbican.org.uk/sites/default/files/styles/gallery/public/images/2019-10/1%20Love%20You.jpg?itok=W55GLJSt>.

Görsel 6: Viktor Horsting ve Rolf Snoeren, 2008, Viktor ve Rolf Moda Evi / The House of Viktor & Rolf. Barbican Art Gallery, Birleşik Krallık. Erişim: 03.03.2021
<https://www.barbican.org.uk/sites/default/files/styles/gallery/public/images/2019-10/No.jpg?itok=pBkSCe1K>.

Görsel 7: Siebe Tettero, 2008, Bebek Evi/Doll House. Centraal Museum Utrecht Hollanda. Centraal Museum. Erişim: 04.03.2021. https://www.centraalmuseum.nl/en/exhibitions/the-house-of-viktor-rolf/archive/t200827_010-jpg/@_@images/4f0a62ea-a5ac-4356-8c58-0ef450287bcb.jpeg.

Görsel 8: Dior House, 2014, Pembeden Kırmızıya / Du Rose Au Rouge, Shin Kong Place, Beijing, Çin. France Info. Erişim: 03.03.2021. <https://www.francetvinfo.fr/image/750gvsavi-98d4/1200/629/17956145.jpg>.

Görsel 9: Dior House, 2014, Bayan Dior / Miss Dior, @DiorTwitter, Paris. Erişim: 05.03.2021. <https://twitter.com/Dior/status/474979655410540544/photo/1>.

Görsel 10: Dior House, 2014, Yeni Görünüm / Le New Look seti, Hankyu Umeda Honten, Osaka Japonya. Erişim: 05.03.2021. Fashion Headline. <https://www.fashion-headline.com/article/15324/160566>.

Görsel 11: Dior House, 2014, Bayan Dior / Miss Dior seti, Hankyu Umeda Honten, Osaka Japonya. Erişim: 05.03.2021. Fashion Headline. <https://www.fashion-headline.com/article/15324/160562>, <https://www.fashion-headline.com/images/migration/2016/06/8d237736941d0d8d8f01cfea293fd82a.jpg>.